

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ, ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΚΥΚΛΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΣΤΟ ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Ηλιοπούλου Ζαφειρία

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου
Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην
Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική

Πειραιάς, Οκτώβριος 2015

UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

MASTER PROGRAM IN
ECONOMIC AND BUSINESS STRATEGY

RISK MANAGEMENT, BANKING SUPERVISION AND
THE ISSUE OF PROCYCLICALITY IN THE BASEL
REGULATORY FRAMEWORK

By

Iliopoulou Zafeiria

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Economic and Business Strategy

Piraeus, Greece, October 2015

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Καθ. Σοφοκλή Μπρισίμη για τις γνώσεις του και τις συμβουλές του κατά τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ, ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΚΥΚΛΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Σημαντικοί όροι: Τραπεζικοί κίνδυνοι, διαχείριση κινδύνων, τραπεζική εποπτεία, ρευστότητα, Επιτροπή Βασιλείας για κεφαλαιακή επάρκεια, προκυκλικότητα, αντικυκλικό απόθεμα, απόθεμα συντήρησης

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια η παγκόσμια οικονομία αντιμετωπίζει τη σοβαρότερη κρίση μετά τη Μεγάλη Ύφεση του 1929, με αποτέλεσμα το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα να λειτουργεί μέσα σε ένα ευμετάβλητο περιβάλλον, το οποίο δυσχεραίνει το εποπτικό έργο των εθνικών αρχών. Με την ίδρυση της Επιτροπής της Βασιλείας το 1974, επιδιώκεται η διαμόρφωση ενός ενιαίου πλαισίου εποπτείας της δραστηριότητας των τραπεζών καθώς και η ενίσχυση της δυναμικότητας και σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τα κανονιστικά πλαίσια της Βασιλείας I, II και III, όπως αυτά έχουν θεσπιστεί από την Επιτροπή της Βασιλείας για την εποπτεία των τραπεζών (Basel Committee on Banking Supervision) και τη διαχείριση των υφιστάμενων και δυνητικών κινδύνων που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι πιστωτικοί οργανισμοί. Το πλαίσιο αυτό, εστιάζει στο φαινόμενο της προκυκλικότητας που προκύπτει από τους θεσμούς της Επιτροπής, τις συνέπειες που μπορεί να επιφέρει καθώς και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να περιοριστεί.

RISK MANAGEMENT, BANKING SUPERVISION AND THE ISSUE OF PROCYCLICALITY IN BASEL REGULATORY FRAMEWORK

Keywords: Risk Management, Banking Supervision, Liquidity, Basel Committee on Capital Adequacy, Procyclicality, Countercyclical Capital Buffer, Capital Conservation Buffer

Abstract

The last few years, the global economy has been facing the most severe crisis since the Great Depression of 1929. Consequently, the international financial system has to function in a unstable environment, which complicates the work of national supervisory authorities. The Basel Committee aims to establish a common framework so as to supervise, sustain and reinforce the stability of the international financial system.

This paper presents the regulatory framework of Basel I, II and III, as they have been enacted by the Basel Committee on Banking Supervision. Furthermore, it emphasizes at the role of management of the existing and potential risks which financial institutions have to face. In this context, it focuses on the phenomenon of procyclicality that arises from this regulatory framework, the consequences that it can bring about and the tools for its mitigation.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	vii
Abstract	ix
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	1
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.1 Δομή – Οργάνωση - Ρόλος Χρηματοπιστωτικού Συστήματος	1
1.2 Η Εποχή των Τραπεζικών Κινδύνων	2
1.3 Διάρθρωση των Τραπεζικών Κινδύνων	4
1.4 Μορφές Κινδύνου	4
1.4.1 Πιστωτικός Κίνδυνος	5
1.4.2 Κίνδυνος Χώρας.....	5
1.4.3 Κίνδυνος Αγοράς.....	5
1.4.4 Συναλλαγματικός Κίνδυνος.....	5
1.4.5 Κίνδυνος Επιτοκίου.....	6
1.4.6 Κίνδυνος Ρευστότητας	6
1.4.7 Λειτουργικός Κίνδυνος	6
1.4.8 Νομικός Κίνδυνος	6
1.5 Πολιτικές Διαχείρισης Κινδύνου.....	7
1.6 Ανακεφαλαίωση	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	9
ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	9
2.1 Εισαγωγή.....	9
2.2 Κατανομή Κεφαλαίου	9
2.3 Διοίκηση και Οργάνωση των Διαδικασιών Διαχείρισης Κινδύνων	10
2.4 Αρμοδιότητες Διοίκησης.....	11
2.5 Προσαρμοσμένη στον Κίνδυνο Απόδοση.....	12
2.6 Δείκτης Προσαρμοσμένης στον Κίνδυνο Απόδοσης	14
2.7 Πιστωτική Επέκταση και Πιστωτικός Κίνδυνος.....	15
2.8 Πιθανότητα Αθέτησης και Πιστοληπτική Υποβάθμιση.....	15
2.9 Ανακεφαλαίωση	16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	17
ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ.....	17
3.1 Εισαγωγή.....	17
3.2 Ασφάλεια του Τραπεζικού Συστήματος.....	17
3.3 Άσκηση Εποπτείας στο Τραπεζικό Σύστημα.....	17
3.4 Η Εποπτεία και η Ρυθμιστική Παρέμβαση στο Τραπεζικό Σύστημα.....	19
3.5 Μικρο-προληπτικές και Μακρο-προληπτικές Ρυθμιστικές Παρεμβάσεις.....	21
3.6 Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία.....	23
3.7 Ανακεφαλαίωση.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	25
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ.....	25
4.1 Εισαγωγή.....	25
4.2 Βασιλεία I.....	25
4.2.1 Το Σύμφωνο της Βασιλείας I.....	25
4.2.2 Βασικοί Πυλώνες της Βασιλείας I.....	26
4.2.2.1 Πρώτος Πυλώνας.....	26
4.2.2.2 Δεύτερος Πυλώνας.....	26
4.2.2.3 Τρίτος Πυλώνας.....	27
4.2.2.4 Τέταρτος Πυλώνας.....	27
4.3 Βασιλεία II.....	28
4.3.1 Το Σύμφωνο της Βασιλείας II.....	28
4.3.2 Πρώτος Πυλώνας.....	30
4.3.2.1 Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις (Minimum Capital Requirements).....	30
4.3.3 Δεύτερος Πυλώνας.....	31
4.3.3.1 Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης (Supervisory Review Process).....	31
4.3.4 Τρίτος Πυλώνας.....	32
4.3.4.1 Πειθαρχία της Αγοράς (Market Discipline).....	32
4.4 Από τη Βασιλεία II στη Βασιλεία III.....	33
4.5 Ανακεφαλαίωση.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	35
ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ III.....	35
5.1 Εισαγωγή.....	35
5.2 Αναθεώρηση του Εποπτικού Πλαισίου της Βασιλείας II.....	35
5.3 Βασιλεία III.....	36
5.3.1 Οι Τροποποιήσεις στο Εποπτικό Πλαίσιο.....	37
5.4 Συμβολή και Επιπτώσεις της Βασιλείας III στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και την Κρίση.....	41

5.5 Ανακεφαλαίωση	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	43
ΠΡΟΚΥΚΛΙΚΟΤΗΤΑ	43
6.1 Εισαγωγή.....	43
6.2 Προκυκλικότητα και οι Βασικές Πηγές Προκυκλικής Συμπεριφοράς.....	43
6.3 Επιπτώσεις Προκυκλικότητας στον Τραπεζικό Τομέα	45
6.4 Προκυκλικότητα και Βασιλεία I	46
6.5 Προκυκλικότητα και Βασιλεία II	47
6.6 Το Αντικυκλικό Πλαίσιο της Βασιλείας III	48
6.6.1 Εργαλεία για την Αντιμετώπιση της Προκυκλικότητας.....	49
6.6.1.1 Εξομάλυνση Διακυμάνσεων Ελάχιστων Κεφαλαιακών Απαιτήσεων	49
6.6.1.2 Κεφαλαιακό Απόθεμα Συντήρησης	50
6.6.1.3 Αντικυκλικό Απόθεμα Ασφαλείας	50
6.7 Ανακεφαλαίωση	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....	53
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	53
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 Εισαγωγή

Στο πρώτο κεφάλαιο θα μελετηθούν θέματα που αφορούν στη δομή και την οργάνωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επιπλέον, θα διευκρινιστεί ο ρόλος των τραπεζών στην οικονομία και τα αίτια δημιουργίας του τραπεζικού συστήματος. Τέλος, θα παρουσιαστεί η διάρθρωση των κινδύνων που απειλούν τα τραπεζικά ιδρύματα και ο ρόλος των αρμόδιων τμημάτων των τραπεζών για την έγκαιρη διάγνυσή του, καθώς και οι μορφές αυτών των κινδύνων με τους οποίους έρχονται αντιμέτωποι οι τραπεζικοί οργανισμοί.

1.1 Δομή – Οργάνωση - Ρόλος Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Σκοπός κάθε οικονομίας είναι η οικονομική ανάπτυξη και η οικονομική και κοινωνική ευημερία. Βάση για την οργάνωση της οικονομίας και ταυτόχρονα αφετηρία για την οικονομική ανάπτυξη αποτελούν οι δύο κύριοι τομείς οικονομικής δραστηριότητας, ο δημόσιος και ιδιωτικός τομέας. Επομένως οι οικονομικές μονάδες σε κάθε οικονομία κατατάσσονται σε έναν από τους δύο τομείς, δημόσιο ή ιδιωτικό. Οι οικονομικές αυτές μονάδες στο τέλος κάθε οικονομικής χρήσης εμφανίζουν θετικό υπόλοιπο (πλεόνασμα), αρνητικό υπόλοιπο (έλλειμμα) ή μηδενικό υπόλοιπο (ισοσκελισμένες ροές).

Στο σημείο αυτό παρεμβαίνει το χρηματοπιστωτικό σύστημα, βασική λειτουργία του οποίου είναι η συγκέντρωση των πλεοναζόντων κεφαλαίων της οικονομίας από τις πλεονασματικές μονάδες και η αποτελεσματική διοχέτευσή τους σε όσες οικονομικές μονάδες χρειάζονται αυτά τα κεφάλαια για επενδυτικούς ή καταναλωτικούς λόγους, δηλαδή στις ελλειμματικές μονάδες.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα, λοιπόν, υποστηρίζει διάφορες μορφές άμεσης και έμμεσης χρηματοδότησης. Η αποτελεσματική κατανομή των κεφαλαίων αυτών πραγματοποιείται με τα χρηματοοικονομικά μέσα ή προϊόντα (financial instruments), τα οποία έχουν δημιουργηθεί για να καλύψουν τις ανάγκες και τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και διοχετεύονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών (financial markets). Παράλληλα, η ανάπτυξη των αγορών οδηγεί στη βελτίωση των χαρακτηριστικών των χρηματοοικονομικών προϊόντων, αλλά και στη

δημιουργία νέων προϊόντων.

Ο ρόλος των τραπεζών είναι να διαμεσολαβούν μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών οικονομικών μονάδων, να μειώνουν το κόστος των συναλλαγών και να παρέχουν ασφάλεια ρευστότητας, αποσκοπώντας στην εξάλειψη του προβλήματος της ασύμμετρης πληροφόρησης. Το φαινόμενο αυτό, μεταξύ δανειστών και δανειζομένων και η δημιουργία του σχετικού κόστους συνιστά τον κύριο παράγοντα χαρακτηρισμού των χρηματοπιστωτικών αγορών, ως ατελών. Αυτός ο ατελής χαρακτήρας των χρηματοπιστωτικών αγορών συνιστά και τη βασική αιτία δημιουργίας του τραπεζικού συστήματος και του διαμεσολαβητικού του ρόλου.

1.2 Η Εποχή των Τραπεζικών Κινδύνων

Ο χρηματοοικονομικός κίνδυνος είναι σύμφυτος με τη διαδικασία της χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης που αποτελεί βασική δραστηριότητα των πιστωτικών οργανισμών.

Οι αιτίες που ανέδειξαν και κατέστησαν τη διαχείριση κινδύνων ως το πιο σημαντικό ζήτημα της σύγχρονης τραπεζικής, ανάγονται στις παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις και το μετασχηματισμό του ρόλου των πιστωτικών οργανισμών. Οι αιτίες αυτές παρουσιάζονται στη συνέχεια:

- Αποκανονικοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών – άρση περιορισμών. Πολλές χρηματοπιστωτικές αγορές, είχαν άρει πολλούς περιοριστικούς κανόνες που διέπουν την κίνηση κεφαλαίων, την αδειοδότηση πιστωτικών ιδρυμάτων, αλλά και το εύρος των δραστηριοτήτων τους.
- Αυξημένος ρόλος τίτλων και παράγωγων προϊόντων στη χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση.

Η αυξημένη χρήση τίτλων χρέους για την άντληση κεφαλαίων και η αυξανόμενη τάση τιτλοποίησης των στοιχείων χαμηλής ρευστότητας, εντείνουν την ανάγκη τακτικότερης παρακολούθησης των κινδύνων οι οποίοι απειλούν τα πιστωτικά ιδρύματα. Αυτό απαιτεί τη χρήση εξελιγμένων μεθόδων διαχείρισης κινδύνων.

- Ανάλυση δραστηριοτήτων υψηλότερου κινδύνου
Προκειμένου να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους οι πιστωτικοί οργανισμοί προχώρησαν σε διαδικασίες ενεργητικής διαχείρισης. Αυτό σήμαινε την ανάληψη δραστηριοτήτων υψηλής μεταβλητότητας και επομένως την έκθεσή τους σε ακόμα υψηλότερα επίπεδα κινδύνου.

- Παραδοσιακά, η ανάληψη κινδύνων από τους πιστωτικούς οργανισμούς ήταν συνυφασμένη με τις εντός ισολογισμού δραστηριότητές τους. Πλέον, η έκθεση των πιστωτικών οργανισμών είναι άμεσα συνδεδεμένη με το πλήθος των εργασιών που αναλαμβάνουν και επιπλέον συνίσταται από ένα μίγμα παραδοσιακών κινδύνων αλλά και κινδύνων που προκύπτουν από ανοικτές θέσεις αλλά και δραστηριότητες διαπραγμάτευσης τίτλων και συναλλάγματος.
- Αυξημένη μεταβλητότητα αγορών.
Η επίδραση των έντονων διακυμάνσεων σε συνδυασμό με την αυξημένη έκθεση των πιστωτικών οργανισμών σε πλήθος κινδύνων επιβάλλει την ύπαρξη μιας όσο το δυνατόν πληρέστερης προσέγγισης για τη διαχείριση και αντιστάθμιση κινδύνων.
- Αυξημένες εποπτικές απαιτήσεις.
Τα παραδοσιακά εποπτικά εργαλεία, όπως ισολογιστικοί και επιτοκιακοί περιορισμοί, έχουν αντικατασταθεί με κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του αναλαμβανόμενου κινδύνου. Ειδικότερα, καθίσταται αναγκαία η άμεση σύνδεση των κεφαλαιακών υποχρεώσεων κάθε πιστωτικού οργανισμού με το επίπεδο του αναλαμβανόμενου κινδύνου, γεγονός που απαιτεί την όσο το δυνατό ακριβέστερη εκτίμηση των κινδύνων που προκύπτουν από τις τραπεζικές δραστηριότητες.
- Διαχείριση κινδύνων αντί για διαχείριση ενεργητικού-παθητικού.
Παλαιότερα, οι πιστωτικοί οργανισμοί εστίαζαν στη διαχείριση Ενεργητικού-Παθητικού προκειμένου να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους. Αυτό σήμαινε ότι ασχολούνταν περισσότερο με τα ισολογιστικά στοιχεία και δεν εστίαζαν στις επισφάλειες που προέκυπταν από ολόκληρο το εύρος των δραστηριοτήτων τους. Επιπλέον, η διαχείριση Ενεργητικού-Παθητικού δεν προσέγγιζε τις εξωλογιστικές δραστηριότητες των οργανισμών και ήταν δύσκολο να συνδεθεί με την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Όλα αυτά, συνεπώς, συνέβαλαν στην αναγκαιότητα δημιουργίας πολλών εναλλακτικών προσεγγίσεων για την ορθή διαχείριση κινδύνων των τραπεζών και ανέδειξαν τη διαχείριση κινδύνων ως ένα από τα βασικότερα πεδία ερευνών της τραπεζικής για το παρόν και το μέλλον.

1.3 Διάρθρωση των Τραπεζικών Κινδύνων

Σύμφωνα με τον καθιερωμένο ορισμό, κίνδυνος είναι η πιθανότητα πρόκλησης οικονομικής ζημίας, εξαιτίας ενός μη αναμενόμενου γεγονότος.

Με δεδομένο τον ως άνω ορισμό, η λειτουργία και τα οικονομικά μεγέθη των τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων διατρέχονται από πλήθος κινδύνων, ιδιαίτερα λόγω του διαμεσολαβητικού τους ρόλου. Αυτές οι πιθανολογούμενες οικονομικές ζημίες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σχετίζονται με την αστάθεια των ταμειακών ροών, τις θέσεις και τις σχέσεις που αναπτύσσουν με τους πελάτες τους, καθώς και τις συναλλαγές που διενεργούν στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου.

Η διάγνωση της μορφής κάθε κινδύνου, η εκτίμηση του μεγέθους της κάθε πιθανολογούμενης οικονομικής ζημίας που ενδέχεται να προκύψει και η ανάπτυξη μηχανισμών εξουδετέρωσης ή αντιστάθμισης, αποτελεί τον πυρήνα συγκεκριμένης ενασχόλησης εξειδικευμένου τομέα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (risk management).

1.4 Μορφές Κινδύνου

Οι βασικές μορφές κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι οι ακόλουθες:

- Πιστωτικός κίνδυνος
- Κίνδυνος χώρας
- Κίνδυνος αγοράς
- Συναλλαγματικός κίνδυνος
- Κίνδυνος επιτοκίου
- Κίνδυνος ρευστότητας
- Λειτουργικός κίνδυνος
- Νομικός κίνδυνος

1.4.1 Πιστωτικός Κίνδυνος

Ως πιστωτικός κίνδυνος ορίζεται ο κίνδυνος που προέρχεται από αδυναμία του πιστούχου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από τις συμβατικές σχέσεις του με την τράπεζα (καταβολή κεφαλαίων και δεδουλευμένων τόκων χορηγήσεων κλπ.).

Συνεπώς θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο πιστωτικός κίνδυνος είναι άμεσα συνδεδεμένος με τη λειτουργία και τη φύση των δραστηριοτήτων ενός χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Η αθέτηση των υποχρεώσεων των πιστούχων είναι δυνατόν να δημιουργήσει σημαντικές απώλειες κεφαλαίων, ακόμα και να οδηγήσει το πιστωτικό ίδρυμα σε πτώχευση.

1.4.2 Κίνδυνος Χώρας

Ο κίνδυνος χώρας είναι μια ειδική περίπτωση πιστωτικού κινδύνου, ο οποίος μπορεί να είναι αποτέλεσμα της επιβολής περιορισμών εξαγωγής συναλλάγματος από την κυβέρνηση μιας χώρας, γεγονός που καθιστά αδύνατο για το αντισυμβαλλόμενο μέρος να τηρήσει τις υποχρεώσεις του. Συνοπτικά, ο κίνδυνος χώρας είναι ο κίνδυνος που αναλαμβάνει το εγχώριο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα στην περίπτωση που οι ξένοι δανειολήπτες προβούν σε μερική αποπληρωμή των δανείων λόγω παρέμβασης της ξένης κυβέρνησης ή λόγω διαφορετικού νομικού πλαισίου ανάμεσα στις δύο χώρες.

1.4.3 Κίνδυνος Αγοράς

Ο κίνδυνος αγοράς εμφανίζεται όταν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εμπορεύονται αξιόγραφα, καθώς και παράγωγα αξιόγραφα με σκοπό το κέρδος, αντί να κρατούν και να χρησιμοποιούν τα αξιόγραφα αυτά για μακροπρόθεσμες επενδύσεις, χρηματοδότηση ή για λόγους αντιστάθμισης κινδύνου. Μπορούμε να τον ορίσουμε ως τον κίνδυνο εκείνο που σχετίζεται με τη μεταβλητότητα της αξίας του χαρτοφυλακίου του ιδρύματος, λόγω της μεταβολής των τιμών των χρεογράφων.

1.4.4 Συναλλαγματικός Κίνδυνος

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος οφείλεται στις μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών, οι οποίες επιδρούν στις θέσεις σε συνάλλαγμα, που ήδη έχουν λάβει οι τράπεζες κατά τη διαχείριση των διαθεσίμων τους, αλλά και κατά τη διαχείριση των διαθεσίμων των πελατών τους. Ο συναλλαγματικός κίνδυνος συνιστά μορφή κινδύνου αγοράς και εντείνεται σε καθεστάτα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών, όπου η μεταβλητότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών αφενός μεν σηματοδοτεί τις θέσεις που λαμβάνονται στην

τρέχουσα και την προθεσμιακή αγορά, αφετέρου δε μεγεθύνει την πιθανότητα πρόκλησης ζημιών.

1.4.5 Κίνδυνος Επιτοκίου

Ο κίνδυνος επιτοκίου οφείλεται στην επίδραση που ασκούν ενδεχόμενες μεταβολές των επιτοκίων σε στοιχεία και μεγέθη του ενεργητικού και παθητικού μιας τράπεζας που είναι ευαίσθητα σε αυτές.

Οι μεταβολές επιτοκίων ενδέχεται να προκληθούν από εξωγενείς παράγοντες που αφορούν την άσκηση μακροοικονομικής-νομισματικής πολιτικής, από την αλλαγή συνθηκών στις εθνικές και διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου, καθώς και από τρίτους παράγοντες. Η αδυναμία πρόβλεψης και λήψης μέτρων έναντι αυτών των μεταβολών, συνιστά κίνδυνο επιτοκίου, ο οποίος ενδέχεται να επηρεάσει την αποδοτικότητα της τράπεζας και την αξία της μετοχής της. Παράλληλα, ο κίνδυνος επιτοκίου δύναται να προκύψει και λόγω εσφαλμένης πληροφόρησης της τράπεζας σε σχέση με τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά.

1.4.6 Κίνδυνος Ρευστότητας

Ο κίνδυνος ρευστότητας οφείλεται στην αδυναμία της τράπεζας να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της σε ρευστότητα, όταν αυτές καθίστανται ληξιπρόθεσμες. Οι υποχρεώσεις αυτές αφορούν τόσο στοιχεία παθητικού όσο και στοιχεία ενεργητικού. Σημαντική παράμετρος για τον προσδιορισμό του κινδύνου ρευστότητας είναι ο προσδιορισμός του χρόνου ωρίμανσης των δεσμεύσεων της τράπεζας, καθώς και η εκτίμηση των μεταβολών και των συντελεστών των οικονομικών μεγεθών του ενεργητικού και παθητικού της τράπεζας.

1.4.7 Λειτουργικός Κίνδυνος

Ο λειτουργικός κίνδυνος οφείλεται στην ανεπάρκεια των διοικητικών και λειτουργικών συστημάτων μιας τράπεζας, στην ελλιπή συγκρότηση και εκτέλεση του επιχειρησιακού σχεδιασμού, σε ανθρώπινα λάθη, σε τεχνολογικές αστοχίες και στη μη αποτελεσματική λειτουργία των εσωτερικών ελέγχων.

1.4.8 Νομικός Κίνδυνος

Ο νομικός κίνδυνος σχετίζεται με την αμφισβήτηση της ισχύος κάποιων όρων ή του συνόλου των όρων των συμβάσεων που έχουν υπογραφεί. Ειδικότερα, ο κίνδυνος αυτός, απορρέει από την αμφισβήτηση της δυνατότητας βάσει του νομοθετικού πλαισίου, ενός εκ των αντισυμβαλλομένων να υπογράψει τη σύμβαση. Οι νομικοί κίνδυνοι είναι αποτέλεσμα της

συνεχούς αλλαγής του νομικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία των τραπεζών, επηρεάζοντας έτσι την κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων.

1.5 Πολιτικές Διαχείρισης Κινδύνου

Βασικό στάδιο στη διαδικασία διαχείρισης κινδύνων είναι επίσης και ο προσδιορισμός των πολιτικών κινδύνου. Οι πολιτικές αυτές θα πρέπει να προσδιορίζουν τις ανοχές και το επιδιωκόμενο προφίλ κινδύνου του οργανισμού, τη στρατηγική αντιμετώπισής του, καθώς και το πλαίσιο διαχείρισης καθενός εξ αυτών.

Ένα αξιόπιστο και αποτελεσματικό σχέδιο διαχείρισης κινδύνων θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- την αξιολόγηση του εύρους και της έντασης των κινδύνων που αναμένεται να αντιμετωπίσει ο πιστωτικός οργανισμός υπό κανονικές συνθήκες
- τον προσδιορισμό του βαθμού αντοχής του οργανισμού στον κίνδυνο, λαμβάνοντας υπόψη τη χρηματοοικονομική λειτουργία και την επιχειρησιακή στρατηγική του πιστωτικού οργανισμού
- τον προσδιορισμό μιας αποδεκτής διαδικασίας μέτρησης του κάθε κινδύνου, καθώς και τον προσδιορισμό των διαδικασιών διαχείρισής του
- την ανάπτυξη του πλαισίου αντισταθμιστικής πολιτικής και τον προσδιορισμό των μέσων αντιστάθμισης κινδύνων, καθώς και την ανάπτυξη μιας μεθοδολογίας αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης που ακολουθήθηκαν
- τον προσδιορισμό των ορίων κινδύνου και τέλος,
- τον προσδιορισμό των διαδικασιών εποπτείας και ελέγχου

1.6 Ανακεφαλαίωση

Ολοκληρώνοντας, την παρουσίαση των διάφορων μορφών κινδύνου που απειλούν τα τραπεζικά ιδρύματα και τονίζοντας την αναγκαιότητα του προσδιορισμού πολιτικών κινδύνου από τους τραπεζικούς οργανισμούς, μπορούμε να προχωρήσουμε σε ειδικότερα ζητήματα των πολιτικών που ακολουθούν τα τραπεζικά ιδρύματα και έχουν να κάνουν με το κεφάλαιο και τη σωστή κατανομή του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

2.1 Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο πραγματεύεται θέματα όπως η κατανομή κεφαλαίων που απαιτείται να εφαρμόζει το κάθε τραπεζικό ίδρυμα και οι τρόποι προσδιορισμού τους. Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται οι λειτουργίες και οι αρμοδιότητες των υπεύθυνων τμημάτων για την ορθή κατανομή των κεφαλαίων και την προστασία τους, τον έλεγχο των κινδύνων και την καταγραφή τους, καθώς και την εφαρμογή μέτρων εκτίμησης της προσαρμοσμένης στον κίνδυνο απόδοσης των κεφαλαίων που επενδύουν. Τέλος, αναλύονται οι έννοιες της Πιθανότητας Αθέτησης και της Πιστοληπτικής Υποβάθμισης και η χρήση των εκτιμήσεών τους από τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

2.2 Κατανομή Κεφαλαίου

Κάθε πιστωτικός οργανισμός θα πρέπει να κατανέμει το κεφάλαιο έναντι των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι δραστηριότητές του, καθώς και να διαθέτει επαρκείς κεφαλαιακές πηγές για την απορρόφηση ενδεχόμενων απωλειών. Υπάρχουν δύο απόψεις σχετικά με τη διαδικασία κατανομής του κεφαλαίου των τραπεζικών οργανισμών.

Σύμφωνα με την πρώτη άποψη, η κατανομή του κεφαλαίου θα πρέπει καθορίζεται με γνώμονα το επίπεδο αντοχής του ιδρύματος στον κίνδυνο και να είναι σε κάθε περίπτωση επαρκής. Σύμφωνα με τη δεύτερη άποψη, η κεφαλαιακή κατανομή θα πρέπει να προσδιορίζεται βάσει της διασφάλισης της οικονομικής και λειτουργικής αποτελεσματικότητας του τραπεζικού οργανισμού. Δηλαδή, θα πρέπει κάθε δραστηριότητα να διαθέτει τα επαρκή κεφάλαια που θα εξασφαλίζουν ένα αποδεκτό επίπεδο απόδοσης για τη λειτουργία του ιδρύματος (προσαρμοσμένη στον κίνδυνο απόδοση).

2.3 Διοίκηση και Οργάνωση των Διαδικασιών Διαχείρισης Κινδύνων

Για τον προσδιορισμό και την επόπτευση των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων υπεύθυνοι είναι η διοίκηση και το διοικητικό συμβούλιο του τραπεζικού οργανισμού. Στις περισσότερες περιπτώσεις το διοικητικό συμβούλιο ασχολείται με την επίβλεψη την αποτελεσματικής εφαρμογής των πολιτικών διαχείρισης κινδύνων σε τακτές χρονικές περιόδους. Η καθημερινή επίβλεψη των διαδικασιών είναι αρμοδιότητα της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων, η οποία ασχολείται με την εφαρμογή των διαδικασιών που προσδιορίζει το Δ.Σ., την παροχή πληροφόρησης προς αυτό μέσω τακτικών αναφορών, καθώς και με τη διεξαγωγή περιοδικών ελέγχων.

Βασικό ζήτημα στην οργάνωση διαχείρισης κινδύνων αποτελεί η δημιουργία ενός ανεξάρτητου μηχανισμού διαχείρισης κινδύνων, οποίος περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των λειτουργιών διαχείρισης για δύο βασικούς τύπους κινδύνου: τον πιστωτικό και τον κίνδυνο αγοράς.

Αυτή η λειτουργία διαχείρισης των κινδύνων αγοράς θα πρέπει να εστιάζει:

- στην ανάπτυξη και τον προσδιορισμό των πολιτικών διαχείρισης καθώς και των μηχανισμών εκτίμησης των ορίων κινδύνου
- στο σχεδιασμό, τον έλεγχο και την υλοποίηση των μεθόδων εκτίμησης κινδύνου
- στην κατανομή κεφαλαίου έναντι των κινδύνων και στον προσδιορισμό της προσαρμοσμένης στον κίνδυνο απόδοσης για την εκτίμηση της συνεισφοράς κάθε λειτουργίας στην συνολική απόδοση δεδομένου του εκάστοτε κινδύνου
- στην περιοδική ανάπτυξη και ενημέρωση των συστημάτων διαχείρισης κινδύνου

Αντίστοιχα, για τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου, η λειτουργία αυτή θα πρέπει να επικεντρώνεται:

- στην ανάπτυξη μεθοδολογιών εκτίμησης του πιστωτικού κινδύνου και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων
- στον προσδιορισμό και το συνεχή έλεγχο των ορίων κινδύνου
- στην εφαρμογή των κατάλληλων στρατηγικών μείωσης κινδύνου στις επιμέρους συναλλαγές αλλά και στο χαρτοφυλάκιο του ιδρύματος
- στη σωστή κατανομή του κεφαλαίου έναντι του πιστωτικού κινδύνου και την ανάλυση της προσαρμοσμένης στον κίνδυνο απόδοσης για κατανόηση του βαθμού συνεισφοράς των δραστηριοτήτων στη συνολική απόδοση του τραπεζικού ιδρύματος

Για όλα τα παραπάνω, είναι απαραίτητη η διασφάλιση της ανεξαρτησίας με σαφείς γραμμές δραστηριοτήτων, η διασφάλιση της επαρκούς στελέχωσης της ομάδας διαχείρισης κινδύνων με καταρτισμένο προσωπικό, αλλά και η διενέργεια επαρκών ελέγχων για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών της διαχείρισης.

2.4 Αρμοδιότητες Διοίκησης

Η διοικητική μονάδα διαχείρισης κινδύνων έχει κάποιες βασικές αρμοδιότητες οι οποίες πολλές φορές ποικίλουν μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων. Γενικά, ένας μηχανισμός διαχείρισης κινδύνων για να είναι αποτελεσματικός πρέπει να μεριμνά για τα εξής:

Προστασία κεφαλαίου

Το κεφάλαιο που δεσμεύεται για τη λειτουργία του πιστωτικού οργανισμού πρέπει να προστατεύεται και αυτός είναι ο κύριος στόχος του μηχανισμού διαχείρισης κινδύνου. Αυτό σημαίνει ότι το επίπεδο του αναλαμβανόμενου κινδύνου πρέπει να ελέγχεται περιοδικά και να διατηρείται σε αποδεκτά, από το κάθε ίδρυμα, επίπεδα, καθώς και να διασφαλίζονται οι αποδόσεις του οργανισμού ανάλογα με το επίπεδο του κινδύνου που αναλαμβάνει.

Έλεγχος ανάληψης κινδύνου

Προκειμένου να παράγει αποδόσεις ένας τραπεζικός οργανισμός πολλές φορές είναι αναγκαία η ανάληψη κινδύνου. Η διοικητική ομάδα διαχείρισης κινδύνων του οργανισμού θα πρέπει πάντα να έχει το έλεγχο και την εποπτεία του αναλαμβανόμενου κινδύνου ώστε αυτός να βρίσκεται σε αποδεκτά όρια, και να επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότερη κατανομή του κεφαλαίου.

Έλεγχος και καταγραφή κινδύνου

Η διαδικασία ελέγχου κινδύνου συνίσταται στη συλλογή και επαλήθευση των πληροφοριών που αφορούν τις λειτουργίες του πιστωτικού οργανισμού και συνεπάγονται ανάληψη κινδύνου. Οι πληροφορίες αυτές καταγράφονται και στη συνέχεια διαπιστώνεται αν οι δραστηριότητες και οι διαδικασίες του οργανισμού συνάδουν με τις πολιτικές που έχουν θεσπιστεί και τα αποδεκτά όρια κινδύνου. Στόχος αυτής της λειτουργίας είναι να ενημερώνονται τα αρμόδια μέλη της διοίκησης για το επίπεδο του αναλαμβανόμενου κινδύνου για κάθε δραστηριότητα και έτσι να λαμβάνονται ευκολότερα αποφάσεις σχετικά με την υλοποίησή τους. Σε αυτές τις αποφάσεις συμπεριλαμβάνεται η κατανομή του κεφαλαίου στις διάφορες δραστηριότητες, καθώς και η αποτίμηση των αποδόσεών του σε κίνδυνο.

2.5 Προσαρμοσμένη στον Κίνδυνο Απόδοση

Τα τελευταία χρόνια η διαχείριση κινδύνου έχει επικεντρωθεί στη σχέση κινδύνου απόδοσης, αντί για την απλή εκτίμηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου που εφάρμοζαν παλαιότερα οι πιστωτικοί οργανισμοί. Έτσι, η έμφαση έχει δοθεί περισσότερο στην προστασία του κεφαλαίου και των κερδών του πιστωτικού οργανισμού και στην επίτευξη όσο το δυνατόν υψηλότερων προσαρμοσμένων στον κίνδυνο αποδόσεων από την επένδυση των κεφαλαίων.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων τα περισσότερα πιστωτικά ιδρύματα έχουν εστιάσει στην εφαρμογή μέτρων εκτίμησης της προσαρμοσμένης στον κίνδυνο απόδοσης (Risk Adjusted Performance Measurement – RAPM) των κεφαλαίων που επενδύουν. Το δημοφιλέστερο μέτρο είναι ο δείκτης RAROC (Risk Adjusted Return On Capital) που χρησιμοποιείται για την εκτίμηση της προσαρμοσμένης στον κίνδυνο απόδοσης του κεφαλαίου.

Η χρήση αυτών των μέτρων επιβάλλεται, καθώς είναι αναγκαία η εκτίμηση της προσαρμοσμένης στον κίνδυνο απόδοσης των δραστηριοτήτων ενός πιστωτικού ιδρύματος το οποίο επιδιώκει τη μεγιστοποίηση των κερδών του. Αυτού του είδους τα μέτρα έχουν το σημαντικό πλεονέκτημα ότι δίνουν τη δυνατότητα σύγκρισης της προσαρμοσμένης στον κίνδυνο απόδοσης πολλών διαφορετικών δραστηριοτήτων και επενδυτικών τοποθετήσεων, διευκολύνοντας έτσι την αποτελεσματική κατανομή των κεφαλαίων και των πόρων με απώτερο στόχο τη μεγιστοποίηση της αξίας του οργανισμού.

Οι παραδοσιακές προσεγγίσεις εκτίμησης της αποδοτικότητας επικεντρώνονταν κυρίως στα κέρδη ή στα έσοδα των δραστηριοτήτων του οργανισμού. Η βασική τους αδυναμία ήταν ότι τα κέρδη δεν είναι προσαρμόσιμα στον αναλαμβανόμενο κίνδυνο και δεν σχετίζονται με τα απαιτούμενα κεφάλαια για την υποστήριξη των δραστηριοτήτων του πιστωτικού οργανισμού. Με τα μέτρα της προσαρμοσμένης στον κίνδυνο αποδοτικότητας τα κέρδη συσχετίζονται με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο και το κεφάλαιο που κατανέμεται σε κάθε δραστηριότητα του τραπεζικού ιδρύματος.

Με τα μέτρα της προσαρμοσμένης στον κίνδυνο απόδοσης γίνεται ταυτοποίηση της οικονομικής συνεισφοράς κάθε επιμέρους δραστηριότητας. Η ταυτοποίηση αυτή επιτυγχάνεται εκτιμώντας το εισόδημα που παράγεται από κάθε δραστηριότητα συγκριτικά με τα κεφάλαια που απαιτούνται για την πραγματοποίησή της. Το απαιτούμενο κεφάλαιο είναι συνάρτηση του υποκείμενου κινδύνου της δραστηριότητας. Η σχέση αυτή, που ονομάζεται απόδοση (επί) του κεφαλαίου (Return On Capital – ROC) εκτιμάται ως ο λόγος

των κερδών που προκύπτουν από τη συγκεκριμένη επένδυση προς το κεφάλαιο που απαιτείται για την κάλυψη του κινδύνου που αυτή συνεπάγεται:

$$\text{ROC} = \text{Κέρδη} / \text{Κεφάλαιο}$$

Εκτιμώντας αυτή την απόδοση, μπορούν να υπολογιστούν τα προσαρμοσμένα στον κίνδυνο κέρδη ως ποσοστό του απασχολούμενου κεφαλαίου. Συγκρίνοντας αυτή την απόδοση με την επιθυμητή από τον πιστωτικό οργανισμό απόδοση, κρίνεται αν η ανάληψη της επένδυσης είναι εφικτή ή όχι.

Η επιθυμητή απόδοση από το πιστωτικό ίδρυμα εκτιμάται από το Υπόδειγμα Αποτίμησης Κεφαλαιακών Στοιχείων (CAPM). Με βάση αυτό, η ελάχιστη απαιτούμενη απόδοση μπορεί να προσδιοριστεί από τη σχέση που φαίνεται στη συνέχεια:

$$\text{Ελάχιστη απαιτούμενη απόδοση } X = \text{Χωρίς κίνδυνο απόδοση} + \text{beta} * \text{market risk premium}$$

Όπου:

beta: η σχετική επικινδυνότητα της συγκεκριμένης επένδυσης

market risk premium: το ασφάλιστρο κινδύνου αγοράς

2.6 Δείκτης Προσαρμοσμένης στον Κίνδυνο Απόδοσης

Ένα πολύ δημοφιλές μέτρο εκτίμησης της προσαρμοσμένης στον κίνδυνο απόδοσης των συναλλαγών ενός πιστωτικού ιδρύματος είναι το RAROC (Risk Adjusted Return on Capital). Αυτό επιτρέπει την εκτίμηση της οικονομικής απόδοσης ανά μονάδα κεφαλαίου που δεσμεύεται από τον οργανισμό και ορίζεται ως εξής:

$$\text{RAROC} = \frac{\text{Άθροισμα εσόδων} + (r * \text{Κεφαλαιακές επιβαρυνσεις}) - \text{Έξοδα} - \text{Αναμενόμενες ζημιές}}{EC}$$

Όπου:

EC = οικονομικό κεφάλαιο που απαιτείται για την απορρόφηση των μη αναμενόμενων ζημιών

r = επιτόκιο μηδενικού κινδύνου

Πρακτικά, ο παραπάνω τύπος εκφράζεται ως :

$$\text{RAROC} = \frac{\text{Προσαρμοσμένο στον Κίνδυνο Εισόδημα}}{\text{Οικονομικό Κεφάλαιο}}$$

Όπου το προσαρμοσμένο στον κίνδυνο εισόδημα είναι ίσο με:

- + Έσοδα από τη συναλλαγή και προμήθειες
- Κόστος κεφαλαίου
- Ασφαλιστικό κόστος και άλλα άμεσα κόστη
- + Απόδοση απαιτούμενου οικονομικού κεφαλαίου
- Διοικητικά και άλλα έμμεσα κόστη
- Αναμενόμενες πιστωτικές απώλειες

Δηλαδή, το προσαρμοσμένο στον κίνδυνο εισόδημα απαρτίζεται από δύο συστατικά στοιχεία, το καθαρό περιθώριο κέρδους της συναλλαγής (net margin) και το μέγεθος των αναμενόμενων απωλειών, με το μέγεθος των τελευταίων να υπολογίζεται ως το γινόμενο της πιθανότητας αθέτησης (Probability of Default- PD), του πιστωτικού ανοίγματος σε περίπτωση αθέτησης (Exposure at Default – EAD) και των προσδοκώμενων απωλειών σε περίπτωση αθέτησης (Loss Given Default – LGD).

$$\text{Αναμενόμενες πιστωτικές απώλειες} = \text{PD} * \text{EAD} * \text{LGD}$$

2.7 Πιστωτική Επέκταση και Πιστωτικός Κίνδυνος

Ο πιστωτικός κίνδυνος, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, είναι η πιθανότητα πρόκλησης ζημιών στους πιστωτικούς οργανισμούς εξαιτίας μη αναμενόμενων και μη πιθανολογηθέντων γεγονότων που αφορούν την αθέτηση υποχρεώσεων των πελατών τους προς τους οποίους χορηγήθηκαν δανειακά κεφάλαια.

Η τάση για πιστωτική επέκταση και ο έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων οδηγούν σε χρηματοδότηση φυσικών και νομικών προσώπων που πολλές φορές δεν πληρούν τα βασικά κριτήρια φερεγγυότητας και δεν μπορούν να διασφαλίσουν την αποπληρωμή του χρέους τους. Αυτό συνεπάγεται αυξημένο κίνδυνο απωλειών για τα πιστωτικά ιδρύματα, αφού αυξάνεται η πιθανότητα χρεοκοπίας στο σύνολο του πιστωτικού τους χαρτοφυλακίου και μειώνεται η πιθανότητα ανάκτησης των χορηγηθέντων κεφαλαίων τους.

2.8 Πιθανότητα Αθέτησης και Πιστοληπτική Υποβάθμιση

Η πιθανότητα να αθετήσει ένας δανειολήπτης τις υποχρεώσεις του σε δεδομένο χρονικό διάστημα χαρακτηρίζει τον κίνδυνο αθέτησης. Στην περίπτωση της πλήρους αθέτησης ο πιστωτικός οργανισμός υφίσταται απώλειες που ισοδυναμούν με την αξία του πιστωτικού ανοίγματος. Στην περίπτωση, όμως, της πιστοληπτικής υποβάθμισης του δανειολήπτη ο πιστωτικός οργανισμός δεν υφίσταται άμεσα λογιστικές ζημιές, παρόλο που αυξάνεται η πιθανότητα αθέτησης. Στην περίπτωση αυτή, διευρύνεται η απαιτούμενη απόδοση, δηλαδή το πιστωτικό περιθώριο που απαιτεί η αγορά για την ανάληψη του υψηλότερου πιστωτικού κινδύνου, με συνέπεια τη μείωση της παρούσας αξίας της απαίτησης.

Πέραν των εξωτερικών πιστοληπτικών αξιολογήσεων, τα πιστωτικά ιδρύματα χρησιμοποιούν ανάλογες εσωτερικές διαδικασίες αξιολόγησης. Με βάση συγκεκριμένα ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια, συνάγουν συμπεράσματα ως προς την πιστοληπτική ικανότητα των δανειοληπτών. Ο προσδιορισμός της πιθανότητας αθέτησης (PD) μπορεί να γίνει βάσει πολλών εναλλακτικών προσεγγίσεων, όπως π.χ. η ανάλυση ιστορικών δεδομένων χρεοκοπίας, ανάλυση λογιστικών δεδομένων ή αγοραίων τιμών ενεργητικού και υποχρεώσεων μιας επιχείρησης κλπ.

2.9 Ανακεφαλαίωση

Συνοψίζοντας, σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάστηκε η έννοια της κατανομής κεφαλαίου και οι αρμοδιότητες που έχει η διοίκηση για την εκτέλεση αυτών των λειτουργιών, έγινε ανάλυση του εργαλείου της προσαρμοσμένης στον κίνδυνο απόδοσης και επεξηγήθηκαν οι έννοιες της πιθανότητας αθέτησης και της πιστοληπτικής υποβάθμισης. Στη συνέχεια, θα γίνει παρουσίαση του ρόλου των Εποπτικών Αρχών και της συμβολής τους στην εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

3.1 Εισαγωγή

Στο τρίτο Κεφάλαιο τονίζεται η αναγκαιότητα επίβλεψης και ελέγχου του τραπεζικού συστήματος από τις Αρχές, καθώς και η εφαρμογή προληπτικών μέτρων προκειμένου να αποφεύγεται η εκδήλωση τραπεζικών κρίσεων. Εξαιτίας αυτής της αναγκαιότητας ιδρύθηκε το 1974, η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία και μέσω κανόνων και αυστηρών μέτρων που επιβάλλει στις τράπεζες επιτελεί αυτόν το ρόλο.

3.2 Ασφάλεια του Τραπεζικού Συστήματος

Η κατάρρευση πολλών τραπεζικών ιδρυμάτων το 2008 αποτελεί μια απόδειξη της ευπάθειας αυτών των οργανισμών. Ο φόβος μιας τραπεζικής κατάρρευσης μπορεί να οδηγήσει σε ύφεση, καθώς ένα καταστροφικό κύμα έλλειψης εμπιστοσύνης στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχει τη δύναμη να σαρώσει την οικονομία. Παλαιότερα, οι τράπεζες χρεοκοπούσαν σε τακτική βάση, όμως σήμερα υπάρχουν μηχανισμοί οι οποίοι μπορούν να καθυστερούν τα φυσικά και νομικά πρόσωπα ότι υπάρχει ασφάλεια στο τραπεζικό σύστημα. Παρόλα αυτά, ορισμένοι από αυτούς τους μηχανισμούς φάνηκαν να υστερούν κατά την πρόσφατη οικονομική κρίση.

Είναι σημαντικό οι Αρχές να μελετούν και να εγκρίνουν το διορισμό των διοικήσεων των τραπεζών και να παρακολουθούν και να επιτηρούν τη λειτουργία τους. Αυτό είναι ο όρος της τραπεζικής εποπτείας και της προληπτικής εποπτείας.

3.3 Άσκηση Εποπτείας στο Τραπεζικό Σύστημα

Η ανάγκη άσκησης εποπτείας στις τράπεζες προκύπτει από το διαμεσολαβητικό ρόλο που αυτές διαδραματίζουν μεταξύ καταθετών και δανειοληπτών. Οι τράπεζες δανείζουν, κατά κανόνα μακροπρόθεσμα, πολλαπλάσιο ποσό των ιδίων κεφαλαίων τους το οποίο αντλούν από τους καταθέτες και είναι (γενικά) υποχρεωμένες να επιστρέψουν σε πρώτη ζήτηση. Ειδικότερα, οι τράπεζες επιτελούν σημαντικό ρόλο στη μετατροπή της διάρκειας (από σχετικά βραχυπρόθεσμες καταθέσεις σε πιο μακροπρόθεσμα δάνεια), της ποσότητας (από μικρές καταθέσεις σε σχετικώς μεγάλα δάνεια), του κινδύνου (χορήγηση δανείων

υψηλότερου κινδύνου από αυτόν που θα ήταν διατεθειμένοι να αναλάβουν οι καταθέτες) και του βαθμού ρευστότητας (τοποθετήσεις σε λιγότερο ρευστά στοιχεία από ότι οι καταθέσεις) των διαθέσιμων δανειακών κεφαλαίων. Κρίσιμο παράγοντα για τη σταθερότητα του πιστωτικού συστήματος, τη δυνατότητα δηλαδή οι τράπεζες να συνεχίζουν να επιτελούν ομαλά αυτό το ρόλο, αποτελεί η εμπιστοσύνη των καταθετών σε αυτές. Στόχος των εποπτικών αρχών είναι να εδραιώσουν την εμπιστοσύνη αυτή, με τη διασφάλιση της οικονομικής ευρωστίας των επιμέρους πιστωτικών ιδρυμάτων και την ενίσχυση της ικανότητάς τους να αντιμετωπίζουν τις επιπτώσεις από τυχόν εξωγενείς διαταραχές, συμβάλλοντας στη σταθερότητα του ευρύτερου χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας.

Η αρμοδιότητα εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων περιλαμβάνει τη θέσπιση υποχρεωτικών κανόνων και την παρακολούθηση της εφαρμογής τους, εκτείνεται δε από την παροχή της άδειας λειτουργίας, του ελέγχου της καταλληλότητας του Διοικητικού Συμβουλίου, της Διοίκησης και των στελεχών που εκπληρώνουν βασικές λειτουργίες, την απαίτηση λήψης διορθωτικών μέτρων, μέχρι και την επιβολή κυρώσεων (που υπό προϋποθέσεις δημοσιοποιούνται), περιλαμβανομένης και της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία, οι φορείς εποπτείας στα πιστωτικά ιδρύματα είναι οι αρμόδιες αρχές ,δηλαδή αρχές που είναι εξουσιοδοτημένες βάσει νόμων και διατάξεων να ελέγχουν τα πιστωτικά ιδρύματα. Οι ρυθμιστικές Αρχές υποχρεώνουν τις τράπεζες να δημοσιοποιούν μεγάλος εύρος πληροφοριών σχετικά με την οικονομική τους κατάσταση, ώστε να γνωρίζουν οι παράγοντες της αγοράς το βαθμό έκθεσής τους στον κίνδυνο και να έχουν μια εικόνα της ποιότητας των χαρτοφυλακίων τους. Στην πράξη βέβαια, δεν είναι καθόλου εύκολο να εφαρμοστεί σωστή και επαρκής εποπτεία και αυτό διότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πολλές φορές αποφεύγουν τις επιθεωρήσεις με νόμιμους τρόπους και οι ελεγκτές δέχονται πολλές φορές πιέσεις που τους απαγορεύουν να εκτελέσουν το έργο τους.

Καθώς το χρηματοοικονομικό σύστημα μεταβάλλεται δυναμικά, προκύπτει η ανάγκη αναπροσαρμογής του συστήματος αξιολόγησης και αναμόρφωσης των εποπτικών μηχανισμών.

3.4 Η Εποπτεία και η Ρυθμιστική Παρέμβαση στο Τραπεζικό Σύστημα

Όπως αναφέρθηκε, η τραπεζική εποπτεία αποτελεί μέρος μόνο του πλαισίου που απαιτείται για την προώθηση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στόχοι της εποπτείας είναι η διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας των πιστωτικών οργανισμών και η επαρκής κάλυψη τους έναντι των κινδύνων που αναλαμβάνουν.

Η τραπεζική εποπτεία διέπεται από θεμελιώδεις αρχές που συνοπτικά περιγράφονται παρακάτω:

- Η τραπεζική εποπτεία έχει ως βασικό στόχο τη διατήρηση και ενίσχυση της σταθερότητας και της εμπιστοσύνης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, μειώνοντας τον κίνδυνο απωλειών για τους καταθέτες.
- Η πειθαρχία αποτελεί πρωταρχικό στόχο των εποπτικών αρχών, να ενθαρρύνει τη βέλτιστη εταιρική διακυβέρνηση, προάγοντας τη διαφάνεια και την εποπτεία της αγοράς.
- Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να κατανοούν πλήρως τις αναλαμβανόμενες από τις τράπεζες δραστηριότητες και να φροντίζουν για την επαρκή διασφάλιση και διαχείριση των υποκείμενων κινδύνων. Κύριο μέλημα τους είναι να διασφαλίζουν ότι οι πιστωτικοί οργανισμοί διαθέτουν κεφαλαιακή επάρκεια, ισχυρή διοίκηση και συστήματα αποτελεσματικών ελέγχων που τους επιτρέπουν την ανάληψη κινδύνων. Επίσης, θα πρέπει να επιβάλλουν τις αποφάσεις τους στην περιοχή δικαιοδοσίας τους, καθώς και να χαρακτηρίζονται από λειτουργική ανεξαρτησία.
- Η αξιολόγηση των πιστωτικών οργανισμών στην έκθεσή τους στους κινδύνους θα πρέπει να γίνεται μεμονωμένα και να υπάρχει η ανάλογη εποπτική μέριμνα.
- Οι εθνικές εποπτικές αρχές επιβάλλεται να συνεργάζονται στενά, ιδιαίτερα στην περίπτωση των διασυνοριακών δραστηριοτήτων.

Μέλημα της τραπεζικής εποπτείας είναι η προώθηση της αποτελεσματικότητας και του υγιούς ανταγωνισμού του τραπεζικού συστήματος με στόχο την επίτευξη παροχής καλύτερων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στο κοινό σε λογικό κόστος.

Οι πρωτοβουλίες των εποπτικών αρχών για τη ρυθμιστική παρέμβαση στον τραπεζικό τομέα σχετίζονται κυρίως με:

- **την κεφαλαιακή επάρκεια:** Αναφέρεται στην ικανότητα της τράπεζας να διατηρεί επαρκή κεφάλαια για την απορρόφηση ενδεχόμενων απωλειών και για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων της. Ο έλεγχος και η παρακολούθηση της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελεί κύρια αρμοδιότητα των εποπτικών αρχών. Οι

εποπτικές αρχές είναι αυτές που ορίζουν την ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.

- **τη ρευστότητα:** Αναγκαία προϋπόθεση για τη διατήρηση της αξιοπιστίας των πιστωτικών ιδρυμάτων και της ενίσχυσης της εμπιστοσύνης των καταθετών αποτελεί η έγκαιρη εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους. Οι παραπάνω προϋποθέσεις επιτυγχάνονται κυρίως μέσω της ρευστότητας που διατηρούν. Ως ρευστότητα νοούμε την ικανότητα της τράπεζας να εκπληρώνει με συνέπεια τις υποχρεώσεις της και ειδικότερα αυτές που αφορούν το διατραπεζικό δανεισμό και τις αναλήψεις των αποταμιευτών της. Για το λόγο αυτό οι εποπτικές αρχές απαιτούν από τα πιστωτικά ιδρύματα τη διατήρηση ενός ελάχιστου λόγου ρευστότητας, όπως για παράδειγμα, τα βραχυπρόθεσμα στοιχεία ενεργητικού προς το σύνολο των καταθέσεων ή απαιτούν από τα πιστωτικά ιδρύματα το σχεδιασμό σεναρίων έκτακτης ανάγκης, ώστε να αντιληφθούν εγκαίρως τον κίνδυνο.
- **την ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού:** Η ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού έχει να κάνει με την ικανότητα των δανειοληπτών να εξυπηρετούν τις υποχρεώσεις τους και να αποπληρώνουν τα δάνειά τους. Ο κίνδυνος αυτός αντιμετωπίζεται με την έγκαιρη ταυτοποίηση των προβληματικών δανείων και επιτυγχάνεται με τη χρήση εσωτερικών συστημάτων διαβαθμίσεων.
- **τη συγκέντρωση κινδύνου:** Η συγκέντρωση κινδύνου προκύπτει όταν μία τράπεζα χορηγεί μεγάλο μέρος των δανείων της σε συγκεκριμένο κλάδο ή σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, που μπορεί δυνητικά να σημαίνει ότι μεγάλη συγκέντρωση χορηγήσεων προς συγκεκριμένη κατηγορία δανειοληπτών, εκθέτει το ίδρυμα σε κίνδυνο πραγματοποίησης μεγαλύτερων απωλειών. Επίσης, συγκέντρωση κινδύνου μπορεί να έχει ένα πιστωτικό ίδρυμα όταν χορηγεί μεγάλο αριθμό δανείων και πιστώσεων σε ένα μικρό αριθμό δανειοληπτών, που αυτοί αντιπροσωπεύουν μεγάλο ποσοστό στο χαρτοφυλάκιο της. Σε αυτήν την περίπτωση αν μέρος των δανειοληπτών αθετήσει τις υποχρεώσεις του, θα θέσει σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα της τράπεζας. Ο κίνδυνος αυτός αντιμετωπίζεται από τις εποπτικές αρχές με την επιβολή συγκεκριμένων ορίων χορηγήσεων σε συγκεκριμένους δανειολήπτες ή κατηγορίες δανειοληπτών.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η ρυθμιστική παρέμβαση και εποπτεία των τραπεζών έχει κόστος, που σε πολλές περιπτώσεις θεωρείται υψηλό, βέβαιο όμως είναι ότι το κόστος της ελλειπούς εποπτείας είναι ακόμα υψηλότερο.

3.5 Μικρο-προληπτικές και Μακρο-προληπτικές Ρυθμιστικές Παρεμβάσεις

Οι τράπεζες για την πρόληψη της έκθεσής τους, είτε σε αφερεγγυότητα, είτε στον κίνδυνο ρευστότητας που υπό προϋποθέσεις μπορεί να οδηγήσει σε αφερεγγυότητα, υιοθετούν μέτρα μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης με προφανή στόχο, τον περιορισμό της έκθεσής τους στις διάφορες κατηγορίες κινδύνων στις οποίες εκτίθενται λόγω της δραστηριότητάς τους, αλλά και την ενίσχυση της ικανότητάς τους να απορροφούν ζημίες σε περίπτωση επέλευσης αυτών των κινδύνων. Η υλοποίηση του αιτήματος για μικρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία των τραπεζών επιδιώκεται κυρίως με την καθιέρωση:

- κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας για κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσής τους στους κινδύνους που αναλαμβάνουν με τη δραστηριότητά τους, με την καθιέρωση συντελεστών κεφαλαιακής επάρκειας (capital adequacy ratios),
- κανόνων αναφορικά με το σχηματισμό προβλέψεων έναντι αναμενόμενων κινδύνων,
- κανόνων διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου (κανόνων δηλαδή για τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα),
- συντελεστή μόχλευσης (leverage ratio),
- συντελεστών ρευστότητας (liquidity ratios),
- κανόνων αναφορικά με την οργάνωση και τις λειτουργίες των μονάδων διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών, και
- κανόνων μέσω των οποίων επιβάλλονται περιορισμοί αναφορικά με τις ειδικές συμμετοχές των τραπεζών σε άλλες επιχειρήσεις, κυρίως εκτός του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σημαντικό έργο της επιτροπής της Βασιλείας, όπως θα δούμε παρακάτω, αφορά την ανάλυση αυτής της θεματικής ενότητας και δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές που πρέπει να υιοθετούν τα πιστωτικά ιδρύματα αναφορικά με τη διαχείριση των κινδύνων τους.

Από την άλλη πλευρά για την αντιμετώπιση και τον περιορισμό της έκθεσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο συστημικό κίνδυνο υιοθετούνται μέτρα μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης με στόχο την αντιμετώπιση των δύο διαστάσεων με τις οποίες εκδηλώνεται ο συστημικός κίνδυνος, τη «χρονική διάσταση» και τη «διατομεακή».

Η εξέλιξη του συστημικού κινδύνου σε βάθος χρόνου ονομάζεται «χρονική διάσταση» (time-dimension). Οι αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται, είτε εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος, είτε μεταξύ του χρηματοπιστωτικού συστήματος και του

πραγματικού τομέα της οικονομίας και μπορούν να οδηγήσουν σε μεγέθυνση του συστημικού κινδύνου, γίνεται προσπάθεια να αντιμετωπιστούν με την υιοθέτηση μέτρων μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης που στόχο έχουν την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε περιόδους οικονομικής ύφεσης με τον περιορισμό της προκυκλικότητας η οποία θα αναλυθεί εκτενέστερα σε επόμενο κεφάλαιο.

Τα μέτρα αντιμετώπισης της μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης για την αντιμετώπιση της χρονικής διάστασης του συστημικού κινδύνου είναι κυρίως:

- καθιέρωση από τις τράπεζες αποθεμάτων για λόγους συντήρησης (capital conservation buffers),
- αντικυκλικά, κεφαλαιακά αποθέματα (countercyclical buffer),
- δυναμικές προβλέψεις (forward-looking provision), βάσει των αναμενόμενων ζημιών από τα στοιχεία του χαρτοφυλακίου τους,
- μέτρα επικουρικής φύσεως, δηλαδή διαμόρφωση κατάλληλων μέτρων μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία των τραπεζών όπως αυτά αναφέρθηκαν παραπάνω, ώστε να είναι δυνατή και η αντιμετώπιση της χρονικής διάστασης του συστημικού κινδύνου,
- μέτρα προληπτικής φύσεως, όπως είναι η καθιέρωση κατά τη διάρκεια της ανοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου, αυστηρότερων συντελεστών στάθμισης, κατά τον υπολογισμό του συντελεστή κεφαλαιακής επάρκειας σε συγκεκριμένες χρηματοδοτήσεις, όπως (π.χ. δάνεια σε ξένα νομίσματα, δάνεια για την αγορά κινητών αξιών).

Η δεύτερη διάσταση είναι η «διατομεακή» (cross-sectional dimension), η οποία αντικατοπτρίζει την κατανομή του κινδύνου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Στην περίπτωση αυτή ο συστημικός κίνδυνος μπορεί να προκύψει είτε λόγω της ταυτόχρονης έκθεσης περισσότερων φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σε κινδύνους από ομοειδή ανοίγματα είτε λόγω της διασυνδεσιμότητας αυτών των φορέων και της μετάδοσης προβλημάτων μεταξύ τους, ιδίως αν αυτοί είναι συστηματικά σημαντικοί. Τα μέτρα που υιοθετούνται για την αντιμετώπισή τους είναι ο περιορισμός της συγκέντρωσης του συστημικού κινδύνου με κύρια μέσα τα ακόλουθα:

- ενδυνάμωση των υποδομών σε σχέση με τα εξω-χρηματιστηριακά παράγωγα μέσα, κυρίως με την υποχρέωση της εκκαθάρισης των συναφών συναλλαγών μέσω κεντρικών αντισυμβαλλομένων και υποχρέωση καταγραφής όλων των συναλλαγών αυτών,

- περιορισμοί στο εύρος των υπηρεσιών που επιτρέπεται να παρέχονται από συστημικά σημαντικούς φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ειδικά τις τράπεζες.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα μέτρα μακρο-προληπτικής παρέμβασης αποτελούν ένα από τα καινοτόμα στοιχεία της Βασιλείας III, καθώς για πρώτη φορά σε παγκόσμιο επίπεδο καθιερώνονται κανόνες ρυθμιστικού πλαισίου σε μακρο-προληπτικό επίπεδο.

3.6 Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (BCBS) ιδρύθηκε το 1974 με τη συμμετοχή 13 χωρών (Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ). Η Επιτροπή διατυπώνει ευρέα εποπτικά πρότυπα και κατευθύνσεις και προτείνει βέλτιστες πρακτικές, με την προσδοκία ότι οι επιμέρους εποπτικές αρχές θα λάβουν μέτρα για την εφαρμογή τους μέσω θεσμικών ή άλλων προσαρμογών, οι οποίες ενδείκνυνται για τα εθνικά τους συστήματα. Η Επιτροπή δεν έχει τη μορφή υπερεθνικής εποπτικής αρχής και τα συμπεράσματά της δεν έχουν, ούτε υπήρχε ποτέ η πρόθεση να έχουν, δεσμευτική νομική ισχύ.

Το 1988 η Επιτροπή εισήγαγε ένα σύστημα κεφαλαιακής μέτρησης με την ονομασία Basel Capital Accord. Το 1998 εκδόθηκε το πλαίσιο εποπτείας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος με την ονομασία Βασιλεία I. Στόχος ήταν η αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου μέσω της θέσπισης ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων. Στην αρχή της δεκαετίας του 2000 το πλαίσιο Βασιλεία II, το οποίο αντικατέστησε τη Βασιλεία I, αποσκοπούσε στην πληρέστερη απεικόνιση των αναλαμβανόμενων κινδύνων από τα πιστωτικά ιδρύματα και στη σύνδεση των κεφαλαιακών απαιτήσεων με τους κινδύνους αυτούς. Τέλος στο πλαίσιο της Βασιλείας III, παρουσιάζονται κανονιστικά πρότυπα που αφορούν την κεφαλαιακή επάρκεια και ρευστότητα των τραπεζών.

3.7 Ανακεφαλαίωση

Μετά από την πλήρη κατανόηση της αναγκαιότητας ύπαρξης αρμόδιων αρχών για την εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων, θα τονιστεί και η σημασία των ρυθμιστικών παρεμβάσεών τους μέσα από ένα σύνολο κανόνων που επιβάλλονται μέσω των κανονιστικών πλαισίων της Επιτροπής της Βασιλείας. Το περιεχόμενο αυτών των κανονιστικών πλαισίων θα αναλυθεί στα επόμενα κεφάλαια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

4.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση των κανονιστικών πλαισίων της Βασιλείας (I και II), καθώς και ανάλυση των πυλώνων εφαρμογής τους. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται αντιληπτός ο σκοπός της εκάστοτε επιβολής κανόνων στα τραπεζικά ιδρύματα, καθώς και οι προσαρμογές και προσθήκες που πραγματοποιήθηκαν από το ένα κανονιστικό πλαίσιο στο άλλο, τονίζοντας τις βελτιώσεις που ενσωμάτωσε το Σύμφωνο της Βασιλείας II.

4.2 Βασιλεία I

4.2.1 Το Σύμφωνο της Βασιλείας I

Το Σύμφωνο της Βασιλείας του 1988 (Basel Capital Accord), αποτελεί βάση του πλαισίου που έχει διαμορφώσει η Επιτροπή της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζικών ιδρυμάτων. Η Βασιλεία I αφορούσε στο ελάχιστο επίπεδο των ιδίων κεφαλαίων που θα έπρεπε να έχει στη διάθεσή της μια τράπεζα σε αναλογία με τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο του δανειακού της χαρτοφυλακίου και όρισε το ποσοστό αυτό στο 8%. Αυτή η ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια συνέβαλε στην αποφυγή άνισου ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών εξαιτίας των διαφορετικών ορίων κεφαλαίου που ίσχυαν σε κάθε κράτος.

Στο σύμφωνο της Βασιλείας I συνδέονται τα ίδια κεφάλαια με τον πιστωτικό κίνδυνο και τους κινδύνους της αγοράς και καθιερώνεται ένας συντελεστής φερεγγυότητας που συμβάλλει στην αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων. Ειδικότερα, αυτός ο συντελεστής φερεγγυότητας ορίζεται ως ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων που έχει στην κατοχή του ο πιστωτικός οργανισμός για σκοπούς εποπτείας προς τα στοιχεία του ενεργητικού του σταθμισμένα έναντι των κινδύνων.

$$\frac{\text{Εποπτικά ίδια κεφάλαια}}{\text{Σταθμισμένο έναντι κινδύνων ενεργητικό}} \geq 8\%$$

Η διεθνής αποδοχή του συμφώνου αυτού υπήρξε εντυπωσιακή, ειδικά στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον αντίστοιχες διατάξεις ενσωματώθηκαν στο κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο της τραπεζικής εποπτείας, με αποτέλεσμα την αναμφισβήτητη ενίσχυση της φερεγγυότητας των τραπεζών κατά την προηγούμενη και τρέχουσα δεκαετία.

Η ύπαρξη υψηλών δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας είναι αναγκαία, αλλά όχι και ικανή συνθήκη για την εξασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός ποιοτικών χαρακτηριστικών, όπως η καλή διοίκηση και η υγιής δομή της τράπεζας, η ύπαρξη επαρκών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, η ανάπτυξη διαδικασιών χορήγησης δανείων και η συνετή διαχείριση χαρτοφυλακίου, που είναι εξίσου απαραίτητα.

4.2.2 Βασικοί Πυλώνες της Βασιλείας I

4.2.2.1 Πρώτος Πυλώνας

Στον πρώτο πυλώνα της Βασιλείας I αναφέρονται τα είδη κεφαλαίου στα αποθεματικά των τραπεζών και το ποσοστό του κάθε είδους. Υπάρχουν δύο τύποι κεφαλαίων που ονομάζονται “Tiers”. Στο Tier 1 ανήκουν τα ρευστά και τα ρευστοποιήσιμα στοιχεία, ενώ το Tier 2 περιλαμβάνει τους λεγόμενους «υβριδικούς τίτλους» οι οποίοι προέρχονται από ρευστοποίηση πάγιων στοιχείων. Οι δύο τύποι των Tiers πρέπει πάντα να τηρούνται στο ίδιο νόμισμα.

4.2.2.2 Δεύτερος Πυλώνας

Ο δεύτερος πυλώνας βασίζεται στην αξιολόγηση κινδύνου και αφορά τη θέσπιση ενός συστήματος αξιολόγησης των κινδύνων στο ενεργητικό των τραπεζικών οργανισμών. Το σύστημα αυτό περιλαμβάνει πέντε κατηγορίες οι οποίες διαφοροποιούνται ανάλογα με τον κίνδυνο που εμπεριέχουν.

- Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει στοιχεία του ενεργητικού χωρίς κίνδυνο, όπως τα μετρητά και έχει συντελεστή στάθμισης 0%.
- Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει στοιχεία χαμηλού κινδύνου όπως δάνεια σε κυβερνήσεις κρατών-μελών του ΟΟΣΑ και απαιτήσεις από κυβερνήσεις και έχει συντελεστή 0%.
- Στην τρίτη κατηγορία εντάσσονται τα στεγαστικά δάνεια και η κατηγορία αυτή σταθμίζεται με συντελεστή 50%.

- Στην τέταρτη κατηγορία ανήκουν στοιχεία του ενεργητικού που χαρακτηρίζονται από υψηλό κίνδυνο, όπως τα δάνεια προς χώρες που δεν είναι μέλη του ΟΟΣΑ και ο συντελεστής στάθμισης φτάνει το 100%.
- Στην τελευταία κατηγορία βρίσκονται τα στοιχεία του ενεργητικού που συνδέονται με οποιοδήποτε συντελεστή στάθμισης ανάλογα με την κρίση του κάθε τραπεζικού οργανισμού.

Στο δεύτερο πυλώνα σημειώνεται ότι σε εγκυκλίους που αφορούν μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, ορίζεται ότι ένας κίνδυνος (πελάτης) δεν μπορεί να υπερβαίνει το 25% των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας, ενώ το σύνολο των κινδύνων (πελατών) με υπόλοιπο από ένα μεγάλο ποσό και άνω (περίπου €100.000) δεν μπορεί να υπερβαίνει το 8% των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας.

4.2.2.3 Τρίτος Πυλώνας

Ο τρίτος πυλώνας της Βασιλείας, γνωστός και ως “Target Standard Ratio”, συνδέει τον πρώτο πυλώνα με το δεύτερο, κάνοντας υποχρεωτικό για τα τραπεζικά ιδρύματα που τηρούν τους κανόνες της Βασιλείας I, να διατηρούν στοιχεία του ενεργητικού που ακολουθούν τους συντελεστές του δεύτερου πυλώνα έως και 8% του συνολικού ενεργητικού τους. Κατά αυτόν τον τρόπο, ο οργανισμός καλύπτει τις ελάχιστες απαιτήσεις του σε κεφάλαιο και προστατεύει ουσιαστικά το τραπεζικό σύστημα από ενδεχόμενο πιστωτικό κίνδυνο.

4.2.2.4 Τέταρτος Πυλώνας

Στον τέταρτο πυλώνα, «Μεταβατικές και Εφαρμοστικές Ρυθμίσεις» (Transitional and Implementing Arrangements), στόχος της Επιτροπής της Βασιλείας είναι να δημιουργηθεί ένα ισχυρό εποπτικό σύστημα από τις κεντρικές τράπεζες ώστε να εφαρμόζονται οι οδηγίες της.

Αυτό το διεθνές εποπτικό σύστημα που εφαρμόστηκε από την Επιτροπή της Βασιλείας, επέβαλε τον ελάχιστο ενιαίο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας. Ο υπολογισμός του ποσοστού αυτού (8%) γίνεται από όλα τα τραπεζικά ιδρύματα με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, ενώ με τη εφαρμογή του τέταρτου πυλώνα της Βασιλείας προστίθενται στο σταθμισμένο ενεργητικό στοιχεία του χαρτοφυλακίου συναλλαγών ώστε να αντιπροσωπεύεται και ο κίνδυνος αγοράς εκτός από τον πιστωτικό μόνο κίνδυνο. Αυτά τα στοιχεία εμφανίζουν πολλές διαφοροποιήσεις ανάλογα με την προέλευση των μεταβολών των τιμών (αν είναι δηλαδή μεταβολές στην τιμή μετοχών, συναλλάγματος, επιτοκίων κλπ.). Ο κίνδυνος αγοράς έχει

διαπιστωθεί ότι είναι πιο περίπλοκος από τον πιστωτικό κίνδυνο, και αυτό γιατί στον έλεγχο του κινδύνου αγοράς υπάρχει πάντα το ενδεχόμενο του σφάλματος. Για την αντιμετώπιση αυτού του είδους κινδύνου φάνηκε ως λύση η διαφοροποίησή του, με αντιστάθμιση μεταξύ αξιογράφων που έχουν αρνητική συσχέτιση. Παρόλη, όμως, την έμφαση της Επιτροπής της Βασιλείας στους κινδύνους της αγοράς και την παρότρυνσή της για χρησιμοποίηση εσωτερικών μοντέλων από τις τράπεζες, κάποιες άλλες αιτίες συνετέλεσαν στην πτώχευση πολλών τραπεζικών ιδρυμάτων. Για αυτόν το λόγο, η Επιτροπή έκρινε απαραίτητες κάποιες τροποποιήσεις στο Σύμφωνο της Βασιλείας. Έγινε ενσωμάτωση του λειτουργικού κινδύνου και προσπάθεια βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των τραπεζών ως προς τις υποχρεώσεις της κεφαλαιακής επάρκειας. Δόθηκαν κίνητρα σε υγιείς δανειολήπτες και τιμωρήθηκαν οι τράπεζες που έκαναν χορηγήσεις σε αφερέγγυους δανειολήπτες προσπαθώντας να αυξήσουν τον όγκο εργασιών τους.

Όμως το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας έδωσε και κίνητρα για «εποπτικό arbitrage», αφού η εφαρμογή της ελάχιστης κεφαλαιακής επάρκειας σήμαινε επίτευξη μεγάλων περιθωρίων κέρδους από τα επιχειρηματικά δάνεια χαμηλής διαβάθμισης, χωρίς την ταυτόχρονη αύξηση των απαιτούμενων κεφαλαίων. Η κατάληξη ήταν να υποβαθμιστεί η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου πολλών τραπεζών, χωρίς να αυξηθούν παράλληλα οι κεφαλαιακές απαιτήσεις και χωρίς να υπάρχουν έγκυρες προβλέψεις για επισφάλειες.

4.3 Βασιλεία II

4.3.1 Το Σύμφωνο της Βασιλείας II

Η συνειδητοποίηση των αδυναμιών του Συμφώνου της Βασιλείας I, αλλά και η πίεση της αγοράς οδήγησαν στην έναρξη των εργασιών για την αναθεώρησή του από την Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία όφειλε να αναθεωρήσει τις οδηγίες περί κεφαλαιακής επάρκειας, οι οποίες σε αντίθεση με τις συστάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας είναι υποχρεωτικές. Το 2001, η Επιτροπή Βασιλείας εξέδωσε και νέο έγγραφο, στο οποίο παρουσιάζονται με λεπτομερέστερο τρόπο οι αναθεωρημένες προτάσεις, με προβλεπόμενο χρόνο εφαρμογής το 2004.

Στις 26 Ιουνίου 2004 εκδόθηκε το αναθεωρημένο εποπτικό πλαίσιο της Κεφαλαιακής Επάρκειας, το οποίο κατέστησε απαραίτητες κάποιες αλλαγές έναντι των νέων προκλήσεων, με σκοπό της ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τόσο των πιστωτικών ιδρυμάτων όσο και των πελατών τους. Η Βασιλεία II περιλαμβάνει τρεις βασικούς πυλώνες και σκοπός της ήταν να ενισχυθούν και εποπτευθούν οι διεθνείς τραπεζικές απαιτήσεις.

Οι βασικοί στόχοι του νέου αυτού Συμφώνου συνοψίζονται στα παρακάτω σημεία:

- Να δοθεί έμφαση στη διαδικασία του εποπτικού ελέγχου καθώς και στη διαφάνεια της αγοράς
- Να καλυφθεί επαρκώς το σύνολο των κινδύνων που απειλούν τους πιστωτικούς οργανισμούς
- Να συγκλίνουν σταδιακά τα εποπτικά κεφάλαια προς τα οικονομικά κεφάλαια των τραπεζών, μέσω της αναγνώρισης από τις εποπτικές αρχές της αποτίμησης του κινδύνου που πραγματοποιείται από τα τραπεζικά ιδρύματα

Ο πρώτος πυλώνας αναφέρεται σε εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών για την κάλυψη του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου, καθώς και του κινδύνου της αγοράς.

Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει την παρακολούθηση της κεφαλαιακής επάρκειας, καθώς και των μεθόδων τις οποίες εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές.

Τέλος, ο τρίτος πυλώνας περιλαμβάνει την πειθαρχία των τραπεζικών οργανισμών όσον αφορά τη δημοσιοποίηση ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων τους, σχετικά με τους κινδύνους που αναλαμβάνουν, αλλά και τις αρχές της εταιρικής διακυβέρνησής τους για την καλύτερη παρακολούθηση των επενδύσεων που πραγματοποιούν.

Επιπλέον, ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών αντιπροσωπεύει την αναλογία μεταξύ των κεφαλαίων της τράπεζας και των στοιχείων του ενεργητικού τα οποία έχουν αντισταθμιστεί ανάλογα με τον κίνδυνο που τους αντιστοιχεί. Ουσιαστικά, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις γίνονται πιο ευαίσθητες στον κίνδυνο και ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας υπολογίζεται πλέον, λαμβάνοντας υπόψη, όχι μόνο τον πιστωτικό κίνδυνο, αλλά και τον κίνδυνο αγοράς και το λειτουργικό κίνδυνο.

4.3.2 Πρώτος Πυλώνας

4.3.2.1 Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις (Minimum Capital Requirements)

Συγκριτικά με το πρώτο Σύμφωνο της Βασιλείας, ο ορισμός των ιδίων κεφαλαίων, οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις του 8% και οι διατάξεις αναφορικά με την εποπτική διαχείριση των κινδύνων παραμένουν αμετάβλητα. Η διαφοροποίηση του νέου Συμφώνου έγκειται στη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου που περιλαμβάνει και την εποπτεία των τεχνικών μείωσης του κινδύνου αυτού, καθώς και στην καθιέρωση νέων κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο.

Ειδικότερα, στον πρώτο πυλώνα του Συμφώνου της Βασιλείας II ισχύουν οι παρακάτω αλλαγές:

- 1) Τροποποιείται η ισχύουσα τυποποιημένη μέθοδος για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Εισάγεται μια νέα τυποποιημένη μέθοδος η οποία διατηρεί τη λογική της υφιστάμενης, με τη διαφορά ότι επιτυγχάνει μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς τον κίνδυνο, χρησιμοποιώντας τις διαβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλομένων.
- 2) Παράλληλα, προάγεται η ανάπτυξη εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης του πιστωτικού κινδύνου με την εισαγωγή δύο εναλλακτικών και κλιμακούμενων προσεγγίσεων, της θεμελιώδους προσέγγισης (Foundation Approach) και της εξελιγμένης προσέγγισης (Advanced Approach).

Για τον υπολογισμό των σταθμίσεων των κινδύνων είναι απαραίτητη η εκτίμηση τεσσάρων παραμέτρων:

- **PD (Probability of Default):** σχετίζεται με την πιθανότητα αθέτησης της υποχρέωσης του αντισυμβαλλομένου, απεικονίζει την πιστοληπτική του ικανότητα και εκτιμά την πιθανότητα αδυναμίας κάλυψης των υποχρεώσεων του πελάτη εντός μιας δεδομένης χρονικής περιόδου.
- **LDG (Loss Given Default):** εκτιμά τη μέση αναμενόμενη ζημία, δηλαδή το ποσοστό της χρηματοδότησης το οποίο δεν θα εισπραχθεί, σε περίπτωση που ο πελάτης αθετήσει την υποχρέωσή του. Το μέγεθος αυτής της παραμέτρου εξαρτάται από το είδος των εξασφαλίσεων και των εγγυήσεων που έχουν χρησιμοποιηθεί.

- **EAD (Exposure At Default):** είναι η έκθεση του αντισυμβαλλομένου σε αθέτηση της υποχρέωσής του και δίνει την εκτίμηση του χρηματοδοτικού ανοίγματος.
- **M (Maturity):** δείχνει το μέγεθος της εναπομένουσας διάρκειας μέχρι τη λήξη των απαιτήσεων, μετρά δηλαδή το χρονικό διάστημα έως τη λήξη του ανοίγματος.

Η ποσοτικοποίηση των παραπάνω παραμέτρων πρέπει να γίνει με πλήρη τεκμηρίωση και να ανανεώνεται τουλάχιστον σε ετήσια βάση. Παράλληλα απαιτείται η προσαρμογή των αποτελεσμάτων (Calibration), έτσι ώστε οι εκτιμήσεις να αντικατοπτρίζουν την αναμενόμενη συμπεριφορά των παραμέτρων.

- 3) Διαμορφώνεται ένα αναλυτικό πλαίσιο για την εποπτική διαχείριση των τιτλοποιημένων απαιτήσεων, κάτι που δεν υπήρχε καθόλου στο αρχικό Σύμφωνο.
- 4) Επιτρέπεται η χρήση μεθόδων άμβλυνσης του κινδύνου σε τράπεζες που πληρούν τις προϋποθέσεις, προκειμένου να μειώσουν τις κεφαλαιακές επιβαρύνσεις τους.
- 5) Τέλος, εισάγονται κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου των τραπεζών για ζημίες που οφείλονται στην ανεπάρκεια των εσωτερικών διαδικασιών και συστημάτων, σε ανθρώπινο παράγοντα, καθώς και σε εξωτερικά αίτια.

4.3.3 Δεύτερος Πυλώνας

4.3.3.1 Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης (Supervisory Review Process)

Ο δεύτερος πυλώνας έχει ως στόχο την τήρηση υψηλών προδιαγραφών στη διαφάνεια και την παρουσίαση των αναλαμβανόμενων κινδύνων από τα τραπεζικά ιδρύματα. Με το νέο κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας δίνεται η δυνατότητα στις τράπεζες να αναπτύξουν δικά τους εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου, έτσι ώστε να επιτύχουν υψηλότερη στάθμιση του κινδύνου με την έγκριση των εποπτικών αρχών.

Για τους τραπεζικούς οργανισμούς που εκτιμάται ότι ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου ή έχουν ανεπαρκή και ακατάλληλα συστήματα διαχείρισης κινδύνων, επιβάλλονται κυρώσεις μέσω υψηλότερων επιτοκίων στο διατραπεζικό δανεισμό και στο εκδιδόμενο χρέος.

Το συγκεκριμένο πλαίσιο επικεντρώνεται στη διασφάλιση της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων πέραν των μηχανισμών του πρώτου πυλώνα. Όλα τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει να αναπτύσσουν συστήματα εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας και να καθορίζουν τα κεφάλαια που είναι απαραίτητα για την κάλυψη των κινδύνων που αναλαμβάνουν. Οι εποπτικές αρχές αξιολογούν αυτούς τους κινδύνους, τις διαδικασίες μέτρησης και παρακολούθησής τους και έχουν τη δυνατότητα να απαιτούν πρόσθετα

κεφάλαια από τα ιδρύματα στις περιπτώσεις που κρίνεται ότι δεν υπάρχει πλήρης συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου πυλώνα ή υπάρχουν κίνδυνοι που δεν έχουν καλυφθεί πλήρως με κεφάλαια.

Ειδικότερα, ο δεύτερος πυλώνας εστιάζει σε τέσσερις βασικές αρχές:

- Πρόβλεψη διαδικασιών από τα πιστωτικά ιδρύματα για την εσωτερική αξιολόγηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας και τη διαμόρφωση στρατηγικής για τη διατήρηση του επιπέδου ιδίων κεφαλαίων.
- Καθιέρωση της εξουσίας εποπτικού ελέγχου των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών.
- Δυνατότητα επιβολής από την αρμόδια εποπτική αρχή κεφαλαιακής απαίτησης για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου καθ' υπέρβαση του ελαχίστου ορίου (8%) σε συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα.
- Καθιέρωση της εξουσίας έγκαιρης παρέμβασης των εποπτικών αρχών σε περίπτωση επιδείνωσης του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας ενός τραπεζικού οργανισμού.

Η διαδικασία της εποπτικής εξέτασης αποτελεί μια από τις καινοτομίες του νέου Συμφώνου και κάνει αισθητή τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος των εποπτικών αρχών από το επίπεδο μιας εντελώς μακροληπτικής εποπτείας στο επίπεδο μιας πιο μικροληπτικής και προσωποποιημένης εποπτείας για κάθε ίδρυμα ξεχωριστά και ειδικότερα για εκείνα των οποίων οι δραστηριότητες ενέχουν μεγαλύτερους κινδύνους.

4.3.4 Τρίτος Πυλώνας

4.3.4.1 Πειθαρχία της Αγοράς (Market Discipline)

Στον τρίτο πυλώνα εισάγονται κάποιες διατάξεις σχετικά με την παρεχόμενη πληροφόρηση για τους αναλαμβανόμενους κινδύνους, τις κεφαλαιακές απαιτήσεις προς κάλυψη των κινδύνων αυτών, καθώς και τις ακολουθούμενες στρατηγικές με στόχο την ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς. Πιο συγκεκριμένα, ο πυλώνας αυτός, εστιάζει στην υποχρέωση των τραπεζικών ιδρυμάτων να γνωστοποιούν τα στοιχεία τους, ποιοτικά και ποσοτικά, με απώτερο σκοπό την ενίσχυση της πειθαρχίας προς τους κανόνες της ορθής διαχείρισης κινδύνων. Ο τρίτος πυλώνας έχει ως αποστολή την παροχή των αναγκαίων πληροφοριών στους συμμετέχοντες στην αγορά για τους κινδύνους που αναλαμβάνουν και τις διαδικασίες σωστής διαχείρισής τους. Επιπρόσθετα, δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στις τεχνικές μεταβίβασης και πρακτικές μέτρησης πιστωτικού κινδύνου που προέρχεται από σύνθετα

χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως πιστωτικά παράγωγα, δικαιώματα ανταλλαγής, καθώς και από τιτλοποιήσεις στοιχείων του ενεργητικού. Παράλληλα με αυτά, αυξάνονται οι εξασφαλίσεις έναντι κινδύνων και οι εγγυήσεις έναντι απαιτήσεων.

Πίνακας: Σύγκριση Συμφώνων Βασιλείας I και II

Σύγκριση Basel I και Basel II				
EL		PD	LGD	EAD
Basel I		Εποπτικά καθορισμένο	Εποπτικά καθορισμένο	Εποπτικά καθορισμένο
Basel II	Τυποποιημένη	Εξωτερική αξιολόγηση	Εποπτικά καθορισμένο	Εποπτικά καθορισμένο
	Θεμελιώδης	Εσωτερική αξιολόγηση	Εποπτικά καθορισμένο	Εποπτικά καθορισμένο
	Εξελιγμένη	Εσωτερική αξιολόγηση (αλλά εποπτικά καθορισμένο correlation)	Εσωτερική αξιολόγηση	Εσωτερική αξιολόγηση
Basel III	Εξελιγμένη	Εσωτερική αξιολόγηση και correlation	Εσωτερική αξιολόγηση	Εσωτερική αξιολόγηση

Πηγή: Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο

4.4 Από τη Βασιλεία II στη Βασιλεία III

Η νέα Συνθήκη της Βασιλείας II αποδείχθηκε πως δεν ήταν αρκετή για να αποτρέψει την εκδήλωση της κρίσης που ξεκίνησε το 2007. Η νέα Συνθήκη είχε αφετηρία τον Ιανουάριο του 2008, ενώ η κρίση είχε αρχίσει ήδη να γιγαντώνεται. Επίσης, η λανθασμένη εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων για την εφαρμογή της Συνθήκης της Βασιλείας II ήταν καθοριστικός παράγοντας για την αποτυχία του πλαισίου. Οι τράπεζες είχαν την ευχέρεια και με τη νέα Συνθήκη, να μπορούν να αποκρύψουν και να παρουσιάσουν τα στοιχεία που αφορούσαν τους κινδύνους και τα κεφάλαια τους με τρόπο, ώστε να μην φαίνονται στο ευρύ κοινό και κυρίως στις εποπτικές αρχές τα προβλήματά τους. Η δυνατότητα αυτή τους δινόταν με τις ευχέρειες που τους έδινε η Βασιλεία II στον τρόπο υπολογισμού και μέτρησης των κινδύνων τους.

Η υπερβολική μόχλευση που υπήρξε στο τραπεζικό σύστημα πρέπει να θεωρηθεί εν μέρει τουλάχιστον, προϊόν του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια, γιατί τα πιστωτικά ιδρύματα, έχοντας ως στόχο να μειώσουν το κόστος από την εφαρμογή

του, κατέφευγαν σε υπερβολική τιτλοποίηση απαιτήσεων και σε τεχνικές «ρυθμιστικού αρμπιτράζ»

Όπως αναφέρει και η Επιτροπή της Βασιλείας, ενώ η κεφαλαιακή επάρκεια των περισσότερων τραπεζών ήταν επαρκής, η ποιότητά τους ήταν χαμηλή και με την έναρξη της κρίσης οι τράπεζες αντιμετώπισαν προβλήματα ρευστότητας, καθώς η απότομη αναστροφή των συνθηκών στις αγορές επισήμανε την ταχύτητα με την οποία μπορούν να εξαντληθούν τα αποθέματα ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Επίσης το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II δεν περιείχε κανόνες μακροπροληπτικών πολιτικών για την πρόληψη του συστημικού κινδύνου και όπως αναδείχθηκε με την πρόσφατη κρίση ο συστημικός κίνδυνος υπήρξε εντονότατος. Ενώ αντίθετα, σύμφωνα με τον Γκόρτσο (2011), το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια κρίθηκε ότι αποτελεί έναν από τους παράγοντες που εντείνει την προκυκλικότητα, καθώς ωθεί τις τράπεζες:

- κατά τη διάρκεια της οικονομικής ανάπτυξης να συμβάλλουν στην περαιτέρω ενίσχυση της πιστωτικής επέκτασης, με την καθιέρωση χαμηλότερων κριτηρίων αξιολόγησης στο πλαίσιο χορήγησης δανείων, ενώ
- κατά τη διάρκεια της ύφεσης να περιορίζουν της χορηγήσεις δανείων με τη θέσπιση αυστηρότερων κριτηρίων.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στις δύο πρώτες Συνθήκες της Βασιλείας συμμετείχαν τα μέλη του G-10 και απουσίαζαν τελείως οι μεγαλύτερες αναπτυσσόμενες οικονομίες που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο πλέον στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Έτσι η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση και οι παραπάνω αστοχίες που δεν είχαν προβλεφθεί με τη Βασιλεία II έδωσαν το έναυσμα στην Επιτροπή να ξεκινήσει νέες συζητήσεις και να καταλήξει στις 16-12-2010 σε μια νέα έκθεση γνωστή ως Βασιλεία III.

4.5 Ανακεφαλαίωση

Μετά την εφαρμογή των δύο παραπάνω κανονιστικών πλαισίων (Βασιλεία I και II), παρατηρήθηκαν ελλείψεις και αστοχίες και γεννήθηκε η ανάγκη αναπροσαρμογής τους. Πλέον, οι εποπτικές αρχές παρακολουθούν με προσοχή την οικονομική κατάσταση του κάθε τραπεζικού οργανισμού και η Επιτροπή προτείνει ένα νέο πλαίσιο υπολογισμού απαιτήσεων που αφορά ειδική κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου, το οποίο θα θέτει νέους κανόνες σε συνεργασία με τους εθνικούς φορείς και τις κεντρικές τράπεζες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΙΙ

5.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται οι αδυναμίες του Συμφώνου της Βασιλείας ΙΙ οι οποίες είχαν σαφώς μεγάλη επίδραση κατά την περίοδο εκδήλωσης της χρηματοοικονομικής κρίσης το 2007 και έγιναν αιτία να μην καταφέρουν τα ιδρύματα να απορροφήσουν τις ζημιές που υπέστησαν. Στη συνέχεια, γίνεται ανάλυση των τροποποιήσεων που επέφερε το νέο εποπτικό πλαίσιο της Βασιλείας ΙΙΙ και παρουσιάζονται οι βασικοί άξονές του. Τέλος, γίνεται συνοπτική αναφορά των θετικών αλλά και αρνητικών επιδράσεων του νέου πλαισίου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και την κρίση.

5.2 Αναθεώρηση του Εποπτικού Πλαισίου της Βασιλείας ΙΙ

Όταν εκδηλώθηκε η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007, οι περισσότερες τράπεζες παγκοσμίως είχαν ενσωματώσει στις εθνικές τους νομοθεσίες, τις επιταγές του Συμφώνου της Βασιλείας ΙΙ και είχαν εξασφαλίσει επαρκή κεφάλαια. Όμως, το γεγονός αυτό δεν κατέστη από μόνο του αρκετό για να αποτρέψει την κρίση, αφού εμφανίστηκαν προβλήματα πολύ πιο σύνθετα που διατάραζαν την ισορροπία του τραπεζικού συστήματος.

Οι τραπεζικοί οργανισμοί παρουσίαζαν ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα μόχλευσης, τα οποία διάβρωσαν σταδιακά την κεφαλαιακή τους επάρκεια. Όμως, σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο οι τράπεζες, στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν την επιθυμητή κεφαλαιακή επάρκεια, οδηγήθηκαν σε κινήσεις ρυθμιστικού arbitrage, μέσω τιτλοποιήσεων των απαιτήσεών τους. Επιπλέον, εν μέσω κρίσης ο διατραπεζικός δανεισμός ήταν κάτι ανέφικτο, καθώς υπήρχε μεγάλη δυσκολία εξεύρεσης ρευστών διαθεσίμων στα τραπεζικά ιδρύματα, που σταδιακά κατέφευγαν στις κεντρικές τράπεζες για χρηματοδοτική στήριξη. Τέλος, μεγάλη έλλειψη του κανονιστικού πλαισίου της Βασιλείας ΙΙ ήταν ότι προέβλεπε κάλυψη των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών έναντι μόνο του πιστωτικού κινδύνου, αγνοώντας το συστημικό κίνδυνο, που ήταν αυτό που τελικά οδήγησε στην εκδήλωση της χρηματοοικονομικής κρίσης.

Ως ακόλουθο όλων αυτών, πολλά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν κατάφεραν να απορροφήσουν τις ζημιές που προέκυψαν εξαιτίας της κρίσης και ταυτόχρονα υπήρξε μεγάλη

πίεση από πλευράς των αγορών για μείωση της μόχλευσης των τραπεζικών οργανισμών. Συνέπεια αυτών των γεγονότων, ήταν πολλά ιδρύματα να οδηγηθούν σε μειώσεις της αξίας του ενεργητικού τους, με αποτέλεσμα την αύξηση των ζημιών, τη μείωση των ιδίων κεφαλαίων και την ακόμα μεγαλύτερη μείωση της δυνατότητας παροχής πιστώσεων, οδηγώντας τα ιδρύματα σε ένα φαύλο κύκλο και τα κράτη σε δημοσιονομικές επιβαρύνσεις.

5.3 Βασιλεία III

Η Συνθήκη Βασιλείας III είναι ένα σύνολο προτεινόμενων αλλαγών επί των διεθνών κανόνων που αφορούν την κεφαλαιακή επάρκεια και τη ρευστότητα των τραπεζών καθώς και κάποια άλλα θέματα που σχετίζονται με την τραπεζική εποπτεία. Πρόκειται για τη δεύτερη σημαντική αναθεώρηση των κανόνων τραπεζικής εποπτείας όπως περιγράφονται στην Συνθήκη Βασιλείας I.

Η μεταρρυθμιστική αυτή προσπάθεια αποτελεί τον «ακρογωνιαίο λίθο» των μέτρων που υιοθέτησε η διεθνής κοινότητα για να αντιμετωπίσει την πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση 2007-2008 και η επικύρωσή της από το εποπτικό σώμα της Βασιλείας άνοιξε το δρόμο για την τελική έγκριση από τη Σύνοδο Κορυφής του G-20 στη Σεούλ το Νοέμβριο του 2010.

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία εξέδωσε τον Δεκέμβριο του 2009 ένα συμβουλευτικό έγγραφο με τίτλο “Strengthening the Resilience of the Banking Sector”, το οποίο έδωσε σε δημόσιο σχολιασμό έως την 16 Απριλίου 2010. Σε αυτό, περιγράφονται οι προτάσεις της Επιτροπής Βασιλείας για την αναθεώρηση των κανόνων ρευστότητας και κεφαλαιακής επάρκειας που επιδιώκουν τη δημιουργία ενός πιο εύκαμπτου τραπεζικού τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο. Στόχος είναι να βελτιωθεί η ικανότητα του τραπεζικού συστήματος να απορροφά οικονομικές κρίσεις ανεξαρτήτως προέλευσης τους και να αποτρέπει την εξάπλωσή τους από το χρηματοπιστωτικό τομέα στην πραγματική οικονομία. Παράλληλα οι προσπάθειες της Επιτροπής στρέφονται και προς την βελτίωση των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνου, εταιρικής διακυβέρνησης, διαφάνειας και δημοσιοποίησης των πληροφοριών.

Για να μπορέσει η Επιτροπή να διευθετήσει τις αδυναμίες του συστήματος που αποκαλύφθηκαν από την πρόσφατη κρίση, εισήγαγε μια σειρά από αλλαγές στο διεθνές ρυθμιστικό πλαίσιο. Οι αλλαγές αυτές κινούνται σε μικροπροληπτικό επίπεδο, δηλαδή αποβλέπουν στην ενδυνάμωση της ελαστικότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων ξεχωριστά σε περιόδους έντασης. Παράλληλα όμως κινούνται και σε μακροπροληπτικό επίπεδο και εστιάζουν στην αντιμετώπιση συστημικών κινδύνων αλλά και της ενίσχυσης της προκυκλικότητας, που αυτοί οι κίνδυνοι εμφανίζουν με την πάροδο του χρόνου. Είναι φανερό

πως αυτές οι δύο προσεγγίσεις αλληλοσυνδέονται, καθώς υψηλότερη ελαστικότητα σε επίπεδο τραπεζικού ιδρύματος μειώνει τον κίνδυνο εκδήλωσης συστημικής κρίσης.

5.3.1 Οι Τροποποιήσεις στο Εποπτικό Πλαίσιο

Οι αλλαγές που προτείνονται στο Σύμφωνο της Βασιλείας III κινούνται σε τέσσερις βασικούς άξονες:

A) Κεφαλαιακή Επάρκεια

Οι ρυθμίσεις που ισχύουν στο νέο κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας, στοχεύουν να βελτιώσουν την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών ποσοτικά αλλά και ποιοτικά.

Η Επιτροπή προτείνει την ενίσχυση των κεφαλαιακών απαιτήσεων για έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο αντισυμβαλλομένου που προέρχεται από παράγωγα, γeros και από δραστηριότητες που χρηματοδοτούνται από αξιόγραφα. Αυτές οι βελτιώσεις στοχεύουν να μειώσουν τον κίνδυνο μετάδοσης των προβλημάτων μεταξύ των τραπεζών μέσω παραγώγων ή άλλων χρηματοδοτικών δραστηριοτήτων.

Πιο συγκεκριμένα, στοχεύεται τα συνολικά εποπτικά κεφάλαια να αυξηθούν στο 10.5% του σταθμισμένου ενεργητικού, ενώ το ύψος του μετοχικού κεφαλαίου στο 7%. Μαζί με την εφαρμογή αυστηρότερων κανόνων αναγνώρισης εποπτικών κεφαλαίων, το πλαίσιο έχει ως στόχο τη βελτίωση της ικανότητας των κεφαλαίων να απορροφούν τις ζημίες.

Επιπλέον, εισάγεται η έννοια του κυκλικού εποπτικού κεφαλαίου, σύμφωνα με την οποία τα τραπεζικά ιδρύματα θα επιβαρύνονται με πρόσθετα κεφάλαια έως και 2.5% του ενεργητικού τους κατά τη διάρκεια της ανοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου, τα οποία θα τα χρησιμοποιούν ως ασφάλεια κατά τη φάση της ύφεσης. Με αυτόν τον τρόπο, οι εποπτικές αρχές στοχεύουν να θέσουν υπό έλεγχο τη διάδοση της κρίσης μέσω της πιστωτικής συρρίκνωσης.

Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζεται το νέο πλαίσιο που εισάγει η Βασιλεία III στο επίπεδο των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων. Το νέο αυτό πλαίσιο εισάγει ένα νέο επίπεδο κεφαλαίου, το μετοχικό κεφάλαιο, με υψηλή ικανότητα απορρόφησης ζημιών και εισάγει ελάχιστο όριο σε αυτό το 4,5 %. Επίσης ο δείκτης βασικών κεφαλαίων αυξάνεται στο 6%, ενώ ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας παραμένει στο 8 %. Επίσης αποφασίστηκε η διαμόρφωση ενός αποθεματικού συντήρησης, τίθεται ελάχιστο όριο σε αυτό το 2,5 % και ένα αντικυκλικό απόθεμα, μεταξύ 0-2,5 % , καθορισμένο από την εποπτική αρχή

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος

	Κύρια στοιχεία βασικών ιδίων κεφαλαίων	Σύνολο βασικών ιδίων κεφαλαίων	Συνολική κεφαλαιακή απαίτηση (βασικά και συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια)
1. Ελάχιστο ίδια κεφάλαια (από 1.1.2015)	4,5% (από 2%)	6,0% (από 4%)	8,0% (αμετάβλητο)
2. Κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης (από 1.1.2019)	2,5% (νέο)		
3. Άθροισμα 1 και 2 (από 1.1.2019)	7,0%	8,5%	10,5%
Αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα (από 1.1.2019)	0 - 2,5% (νέο)		

Πηγή: Χρήστος Γκόρτσος, «Βασιλεία III»:

B) Ρευστότητα

Μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 εμφανίστηκε και ο κίνδυνος της ρευστότητας στον οποίο δεν είχε δοθεί σχεδόν καθόλου έμφαση στις προηγούμενες αναθεωρήσεις του κανονιστικού πλαισίου. Με την υιοθέτηση του δείκτη ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio), διασφαλίζεται ότι το τραπεζικό ίδρυμα έχει επαρκή ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού τα οποία θα μπορέσουν να καλύψουν πιθανές εκροές κεφαλαίων σε περίοδο κρίσης για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Αντίστοιχα, με το δείκτη σταθερής χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio) εξετάζεται η μακροπρόθεσμη χρηματοδοτική

δομή του τραπεζικού ιδρύματος. Στόχος όλων αυτών είναι να εξουδετερωθεί η πτώση τιμών στις χρηματαγορές που πραγματοποιείται μέσω των μαζικών πωλήσεων αξιογράφων και αποτελεί έναν ακόμη ισχυρό μηχανισμό μετάδοσης της κρίσης.

Ο δείκτης ρευστότητας δίνεται από την παρακάτω σχέση:

$$\text{LCR} = \frac{\text{Απόθεμα Υψηλής Ποιότητας Ρευστοποιήσιμων Στοιχείων Ενεργητικού}}{\text{Σύνολο Καθαρών Ταμειακών Εκροών Επικείμενων 30 Ημερολογιακών Ημερών}} \geq 100\%$$

Ο δείκτης σταθερής χρηματοδότησης ισούται με:

$$\text{NFSR} = \frac{\text{Διαθέσιμη Ποσότητα Σταθερής Χρηματοδότησης}}{\text{Απαιτούμενη Ποσότητα Σταθερής Χρηματοδότησης}} \geq 100\%$$

Γ) Δραστηριότητες εκτός Ισολογισμού

Η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος επηρεάζεται κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό από το μέγεθος των εκτός ισολογισμού τοποθετήσεων σε προϊόντα τιτλοποίησης και σε χρηματοοικονομικά παράγωγα, το οποίο είναι πλέον μεγάλο. Το νέο κανονιστικό πλαίσιο εισάγει αυστηρότερους όρους σχετικά με εξωχρηματιστηριακές συμφωνίες μειώνοντας τα κίνητρα και ελαχιστοποιεί τις πιθανότητες για εποπτικό arbitrage με τη μεταφορά στοιχείων του ενεργητικού εκτός ισολογισμού με σκοπό τη μείωση αναγκών σε εποπτικά κεφάλαια. Επιπλέον, στο νέο πλαίσιο έχουμε θέσπιση του δείκτη οικονομικής μόχλευσης που θα συμπεριλαμβάνει και στοιχεία εκτός ισολογισμού. Αυτός ο δείκτης θα θέσει ένα ανώτατο λογιστικό όριο στις δραστηριότητες των τραπεζικών οργανισμών και δε θα περιλαμβάνει τις εκτιμήσεις κινδύνου για τα χαρτοφυλάκια χορηγήσεων και επενδύσεων. Με αυτό τον τρόπο, θα περιοριστεί η πιθανότητα υποεκτίμησης των κινδύνων.

$$\text{Δείκτης Μόχλευσης} = \frac{\text{Βασικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}} \geq 3\%$$

Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως ο λόγος των Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων προς το Σύνολο του Ενεργητικού, περιλαμβανομένων των ανοιγμάτων εκτός ισολογισμού και των θέσεων σε παράγωγα, και δεν πρέπει να υπερβαίνει ένα ανώτατο όριο, το οποίο αρχικά προτείνεται να ανέρχεται σε 3%.

Το βασικό πλεονέκτημα του παραπάνω δείκτη είναι η απλότητα, το μικρό κόστος παρακολούθησής του και η ελαχιστοποίηση του κινδύνου υποδείγματος (model risk) τον οποίο ενέχει η εκτίμηση του δείκτη επάρκειας κεφαλαίων. Επίσης, αποθαρρύνει την επιλεκτική χρήση κανονιστικών ρυθμίσεων και του εποπτικού αρμπιτράζ, αφού οι τράπεζες δεν θα έχουν την “επιλογή” του διαστήματος κινδύνου. Τέλος, η υιοθέτηση του δείκτη μόχλευσης αποτελεί ένα μέτρο αντικυκλικής πολιτικής και η υποχρέωση τήρησης του ορίου διασφαλίζει ότι οι τράπεζες δεν θα αυξάνουν το δανεισμό τους υπέρμετρα στην ανοδική φάση του κύκλου ούτε θα τον περιορίζουν υπέρμετρα στην καθοδική φάση.

Στα μειονεκτήματα του δείκτη συγκαταλέγεται η απουσία εμπειρικών μελετών που να υποδηλώνουν ότι ο δείκτης μόχλευσης προβλέπει ικανοποιητικά καταστάσεις κρίσης. Επίσης, ο δείκτης μπορεί να δώσει λανθασμένα κίνητρα, ειδικά αν εξεταστεί απομονωμένα, καθώς μια τράπεζα μπορεί να αυξήσει τον κίνδυνο στον ισολογισμό και παράλληλα να ικανοποιεί το ελάχιστο ποσοστό. Για το λόγο αυτό, το πλαίσιο της Βασιλείας III τονίζει ότι αποτελεί συμπληρωματικό δείκτη εποπτείας. Όμως το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι ο εναρμονισμός του υπολογισμού σε διεθνές επίπεδο. Οι διαφορές στο εποπτικό και λογιστικό πλαίσιο μπορούν να προκαλέσουν σημαντικές διαφοροποιήσεις. Αν δεν εναρμονιστούν οι έννοιες των κεφαλαίων και του συνόλου του ενεργητικού, οι διεθνείς συγκρίσεις δεν θα είναι εφικτές.

Δ) Παρακολούθηση Συστημικού Κινδύνου

Η Βασιλεία III πρότεινε για πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις συστημικές τράπεζες ανάλογα με τη συνεισφορά τους στο συνολικό κίνδυνο. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο ισολογισμός μιας τράπεζας τόσο πιο έντονες είναι και οι επιπτώσεις της πιστωτικής συρρίκνωσης και της πτώσης των τιμών μέσω των μηχανισμών μετάδοσης των χρηματοοικονομικών κρίσεων.

5.4 Συμβολή και Επιπτώσεις της Βασιλείας III στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και την Κρίση¹

Χωρίς αμφιβολία, όλες αυτές οι αλλαγές στο εποπτικό πλαίσιο των τραπεζών θα έχουν επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα και στη λειτουργία των τραπεζικών οργανισμών.

Ειδικότερα, οι πρόσθετες εποπτικές επιβαρύνσεις που θα τεθούν σε εφαρμογή θα αυξήσουν το κόστος χρηματοδότησης επιβραδύνοντας τους ρυθμούς ανάπτυξης των οικονομιών. Από έρευνες της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών αλλά και του ΟΟΣΑ έχει διαπιστωθεί κατά μέσο όρο 0,09% μείωση στον ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης για κάθε 100 μονάδες βάσης αύξησης του δείκτη των ιδίων κεφαλαίων και επιπλέον 0,15% μείωση για κάθε ποσοστιαία αύξηση 50% του δείκτη ρευστότητας. Συνοπτικά, αυτά τα αποτελέσματα σημαίνουν μείωση του ετήσιου ρυθμού ανάπτυξης κατά περίπου 0,7%.

Εκτός από τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και τις απαιτήσεις ρευστότητας, η μείωση των τιτλοποιήσεων που θα επέλθει θα αυξήσει κατά μέσο όρο 34 μονάδες βάσης το κόστος χρηματοδότησης της λιανικής τραπεζικής, με αυτήν την αύξηση να μεταφράζεται σε μια επιπλέον μείωση της οικονομικής δραστηριότητας κατά 0,1%.

Από την άλλη πλευρά, αυτές οι νέες ρυθμίσεις θα έχουν και θετική συμβολή στο χρηματοπιστωτικό σύστημα εξαιτίας της περιορισμένης μεταβλητότητας της οικονομικής δραστηριότητας. Έχει εκτιμηθεί ότι για κάθε αύξηση κατά 100 μονάδες βάσης του δείκτη ιδίων κεφαλαίων, θα μειώνεται η μεταβλητότητα του ρυθμού ανάπτυξης κατά 1%, και αντίστοιχα αποτελέσματα θα έχουν και οι δείκτες ρευστότητας. Επιπλέον οφέλη θα υπάρξουν και από την αποφυγή συστημικών κρίσεων, ανάλογων με τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 η οποία είχε τεράστιο οικονομικό κόστος για την παγκόσμια οικονομία και ακόμη μεγαλύτερο για τις οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ.

Ανάλογες επιπτώσεις θα έχουν αυτές οι αλλαγές και στον τρόπο λειτουργίας και την απόδοση των τραπεζικών οργανισμών. Υπολογίζεται ότι η εφαρμογή της Βασιλείας III θα επιφέρει μείωση της απόδοσης κεφαλαίου (ROE) κατά 3,5% λόγω κεφαλαιακών αναγκών και κατά 0,8% λόγω αναγκών για ρευστότητα. Οι επενδυτές αναμένεται να επιβάλουν μεγαλύτερη πειθαρχία στις τράπεζες αφού θα αναλάβουν και υψηλότερο κίνδυνο με την αύξηση της συμμετοχής τους στη χρηματοδότηση. Οι τράπεζες εκτιμάται ότι θα μειώσουν την έκθεσή τους σε υψηλούς κινδύνους από πελάτες και προϊόντα αντίστοιχα, ενώ αναμένεται να περιορίσουν τη χορήγηση εγγυήσεων, κάτι που είχε αρνητικές συνέπειες στο διεθνές εμπόριο. Τέλος, εκτιμάται ότι θα αυξηθεί η ζήτηση των τραπεζών για καταθέσεις και

¹ Τρούλος Ν., Αβραμίδης Π. (2013) Επιπτώσεις στην Ανάπτυξη και το Τραπεζικό Σύστημα (www.alba.edu.gr)

μεσοπρόθεσμες πηγές χρηματοδότησης προκειμένου να αποκτήσουν την επιθυμητή ρευστότητα.

Αναμφίβολα, οι επικείμενες αλλαγές θα έχουν σημαντικές επιδράσεις στη δομή και τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα και επομένως η εφαρμογή τους προϋποθέτει μια εύλογη περίοδο προσαρμογής. Δεδομένης της ισχνής οικονομικής ανάπτυξης στην Ευρώπη και σε λιγότερο βαθμό στις ΗΠΑ, η Επιτροπή Βασιλείας έχει αποφασίσει τη σταδιακή υιοθέτηση του πλαισίου μέχρι το 2019, θέτοντας ταυτόχρονα συγκεκριμένα ορόσημα με σκοπό την παρακολούθηση της προσαρμογής.

Επιπλέον, η έννοια του συστημικού κινδύνου περιλαμβάνει και το λεγόμενο «σκιάδες τραπεζικό σύστημα» (shadow banking system).² Επομένως, η εφαρμογή του εποπτικού πλαισίου σε μη τραπεζικούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς κρίνεται επιβεβλημένη. Σε διαφορετική περίπτωση οι τράπεζες θα κληθούν να αντιμετωπίσουν αθέμιτο ανταγωνισμό, ο οποίος θα συρρικνώσει το εποπτευόμενο τραπεζικό σύστημα προς όφελος του ανεξέλεγκτου μη τραπεζικού συστήματος. Μια τέτοια εξέλιξη επί της ουσίας θα ακύρωνε την προσπάθεια για την ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα.

5.5 Ανακεφαλαίωση

Το πλαίσιο της Βασιλείας III εισαγάγει μια παραδειγματική αλλαγή στην κεφαλαιακή επάρκεια και ρευστότητα των τραπεζών. Στόχος των νέων διατάξεων είναι, αφενός μεν η αναβάθμιση της ποιότητας των ιδίων κεφαλαίων, και αφετέρου η ενίσχυση του ύψους τους. Με το νέο κανονιστικό πλαίσιο επιδιώχθηκε επίσης η ενίσχυση της κάλυψης των τραπεζών έναντι της έκθεσής τους στον πιστωτικό κίνδυνο από στοιχεία του χαρτοφυλακίου τους, αλλά ακόμη παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά μέτρα που θα περιόριζαν το πρόβλημα της προκυκλικότητας.

²Με το «shadow banking system» δημιουργούνται εργαλεία ή εταιρίες που υποκαθιστούν το ρόλο των τραπεζών, εκτελώντας παρεμφερείς λειτουργίες, χωρίς όμως να υπόκεινται στην τραπεζική εποπτεία η οποία προϋποθέτει ασφαλιστικά έξοδα και ρυθμιστικούς περιορισμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΠΡΟΚΥΚΛΙΚΟΤΗΤΑ

6.1 Εισαγωγή

Η πρόσφατη διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση ανέδειξε σε σημαντικό βαθμό τις συνέπειες του φαινομένου της προκυκλικότητας, καθώς οι τράπεζες που υπέστησαν σημαντικές ζημιές αντιμετώπισαν δυσκολίες σε σχέση με την αναπλήρωση των κεφαλαίων τους με αποτέλεσμα να μειώσουν τη χορήγηση πιστώσεων, γεγονός που είχε δυσμενείς συνέπειες στον πραγματικό τομέα της οικονομίας. Σε αυτό το κεφάλαιο, θα μελετηθεί το φαινόμενο της προκυκλικότητας, οι συνέπειες που μπορεί να επιφέρει στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και θα παρουσιαστούν τρόποι για την αντιμετώπισή του.

6.2 Προκυκλικότητα και οι Βασικές Πηγές Προκυκλικής Συμπεριφοράς

Ο όρος «προκυκλικότητα» αναφέρεται στη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ του χρηματοπιστωτικού συστήματος και του πραγματικού τομέα της οικονομίας, η οποία τείνει να εντείνει τις διακυμάνσεις των οικονομικών κύκλων και να προκαλεί ή να επιτείνει την αστάθεια στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της ανοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου υπάρχει, κατά κανόνα, μεγάλη πιστωτική επέκταση, αύξηση των τιμών των ακινήτων και των άλλων περιουσιακών στοιχείων. Αν το χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν είναι κατάλληλα προστατευμένο, τότε στην καθοδική φάση του οικονομικού κύκλου πιθανότατα θα ανακύψουν προβλήματα στους φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως περιορισμός της δυνατότητας χορήγησης δανείων και πιστώσεων, με επιπτώσεις για τον πραγματικό τομέα της οικονομίας.

Ουσιαστικά, οι στρεβλώσεις στη λειτουργία των πιστωτικών συστημάτων μπορούν να έχουν αποσταθεροποιητικές επιδράσεις στις κυκλικές διακυμάνσεις της πραγματικής οικονομίας.

Παραδείγματα προκυκλικής συμπεριφοράς:

- Απροθυμία χορήγησης νέων κεφαλαίων λόγω επιδείνωσης του πιστωτικού κλίματος (διακοπή της ροής νέων χορηγήσεων από τις τράπεζες μετά την επιδείνωση της χρηματοοικονομικής κρίσης)

- Αναστολή χορήγησης νέων δανείων λόγω αδυναμίας των τραπεζών να αναχρηματοδοτήσουν τα υψηλά τους ανοίγματα στη διατραπεζική αγορά

Οι εποπτικές αρχές γνωρίζουν ότι δεν μπορούν να αλλάξουν την προκυκλικότητα, αλλά ενδιαφέρονται να την ελέγξουν ή να αμβλύνουν τους θεσμικούς μηχανισμούς – κανόνες εποπτείας μέσω των οποίων αυτή εκδηλώνεται, προκειμένου να επιτευχθεί η σταθερότητα των αγορών και να αποτραπούν οι χρηματοοικονομικές κρίσεις.

Η προκυκλική συμπεριφορά των τραπεζικών συστημάτων οφείλεται κατά κύριο λόγο:

1. Στις ανεπάρκειες στα εσωτερικά τραπεζικά συστήματα αξιολόγησης και διαχείρισης κινδύνων, ιδιαίτερα των πιστωτικών. Οι ανεπάρκειες αυτές οδηγούν όχι μόνο σε καθυστερημένη αναγνώριση των επισφαλειών, αλλά και καθυστερημένη ενίσχυση των αποθεματικών προβλέψεων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανεπαρκή αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής δομής, την υπερεκτίμηση του βαθμού μείωσης του πιστωτικού κινδύνου των δανείων στην ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου και στις μαζικές ρευστοποιήσεις εξασφαλίσεων και μείωση του βαθμού κάλυψης των δανείων στη φάση της ύφεσης.
2. Στις ανεπάρκειες της πολιτικής και του πλαισίου εποπτείας. Η ανοχή των εποπτικών αρχών στη συσσώρευση κινδύνου κατά την ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου, χωρίς παράλληλη ενίσχυση των αποθεματικών προβλέψεων μπορεί να έχει παρενέργειες στην πραγματική οικονομία.
3. Στην έλλειψη αναπτυγμένων κεφαλαιαγορών και υπερβολική εξάρτηση των τραπεζών από τον εξωτερικό δανεισμό. Η στέρηση των επιχειρήσεων από εναλλακτικές πηγές άντλησης πόρων, λόγω έλλειψης αναπτυγμένων κεφαλαιαγορών και η υπερβολική εξάρτηση των τραπεζών από τον εξωτερικό δανεισμό, διαπιστώθηκε ότι μπορούν να οξύνουν την προκυκλικότητα του τραπεζικού συστήματος. Και τέλος,
4. Στις παρενέργειες λόγω δομής των τραπεζικών αγορών. Όσον αφορά τον προκυκλικό ρόλο παραγόντων σχετικών με τη δομή των τραπεζικών αγορών, εδώ περιλαμβάνονται οι ενδεχόμενες αρνητικές παρενέργειες στην πραγματική οικονομία από τις απότομες μεταβολές της πιστοδοτικής πολιτικής των τραπεζών κρατικού ενδιαφέροντος (όταν τα κράτη αντιμετωπίζουν προβλήματα αναδιάρθρωσης του σχετικού δημόσιου χρέους), καθώς και των ξένων τραπεζών όταν επιδεινώνεται ο κίνδυνος της φιλοξενούσας χώρας. Αλλά και η επιτάχυνση της συνολικής πιστωτικής επέκτασης, στις περιπτώσεις

απελευθέρωσης των εγχώριων τραπεζικών αγορών μπορεί να έχει προκυκλικές επιδράσεις προς την αντίθετη κατεύθυνση.

6.3 Επιπτώσεις Προκυκλικότητας στον Τραπεζικό Τομέα

Η προκυκλικότητα στον τραπεζικό τομέα μπορεί να μην αποτελεί ιδιαίτερο πρόβλημα αν προκύπτει από τον οικονομικό κύκλο της πραγματικής οικονομίας αλλά να είναι αρκετά επιβλαβής όταν προκύπτει από το ίδιο το τραπεζικό σύστημα.

Σε αυτήν την ενότητα παρουσιάζεται πως η προκυκλικότητα επηρεάζει την αποτελεσματική λειτουργία και την κερδοφορία των τραπεζών, καθώς και την προσφορά και ζήτηση δανείων.

Το τραπεζικό σύστημα θα πρέπει να αποτελεί ένα δίκτυ ασφαλείας για τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, ώστε να περιορίζει τις οικονομικές αστάθειες. Ωστόσο, λόγω της προκυκλικότητας, οι τράπεζες χρηματοδοτούν συνήθως ριψοκίνδυνες επενδύσεις με οριακά θετική ή ακόμη και αρνητική καθαρή παρούσα αξία στις ανοδικές φάσεις, ενώ κάνουν το αντίθετο κατά τη διάρκεια της ύφεσης. Έτσι, το τραπεζικό σύστημα, αντί να αντισταθμίζει τις διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας στο σύνολο του κύκλου, τις καθιστά ακόμη πιο έντονες.

Επιπρόσθετα, η προκυκλικότητα επηρεάζει την κερδοφορία των τραπεζών. Λόγω της θετικής σχέσης μεταξύ της κερδοφορίας και του ΑΕΠ, κατά τις περιόδους αύξησης του ΑΕΠ η ζήτηση τραπεζικών δανείων μεγαλώνει οδηγώντας σε αύξηση των τραπεζικών κερδών. Επιπλέον, η αύξηση του ΑΕΠ συνήθως οδηγεί σε υψηλότερες τιμές των μετοχών στην αγορά, οι οποίες, επίσης, επηρεάζουν θετικά την κερδοφορία των τραπεζών, λόγω των υψηλότερων εσόδων από τις προμήθειες συναλλαγών και τα κεφαλαιακά κέρδη. Τέλος, οι τράπεζες μπορούν, ανάλογα με τις συνθήκες του ανταγωνισμού, να αυξήσουν τα περιθώρια των επιτοκίων τους.

Αντίθετα, σε περιόδους ύφεσης, η κερδοφορία καταρρέει λόγω αυξημένων προβλέψεων, επισφαλών απαιτήσεων και μειωμένης ζήτησης και προσφοράς δανείων. Αν μια οικονομική κρίση έχει προκαλέσει την ύφεση, τότε οι τράπεζες ενδέχεται να αντιμετωπίσουν υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης λόγω του αυξημένου συστημικού κινδύνου. Η προκυκλικότητα της κερδοφορίας της τράπεζας μεταδίδεται μέσω του καναλιού του τραπεζικού κεφαλαίου, κυρίως λόγω της αδυναμίας των δανειοληπτών να καλύψουν τις δανειακές τους υποχρεώσεις. Συγκεκριμένα, όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, τα οφέλη των τραπεζών μειώνονται. Τέλος, αν η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου με την έκδοση νέων μετοχών δεν είναι εφικτή,

τότε οι τράπεζες αναγκάζονται να μειώσουν το δανεισμό τους, προκειμένου να διατηρήσουν την κεφαλαιακή τους επάρκεια. Η μείωση του δανεισμού οδηγεί σε περαιτέρω μείωση της οικονομικής δραστηριότητας.

Τέλος, η προκυκλικότητα επηρεάζει την προσφορά και τη ζήτηση δανείων. Ο τραπεζικός δανεισμός αποτελεί μια κυκλική διαδικασία, με την έννοια ότι οι τράπεζες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου. Έτσι, οι τράπεζες χορηγούν περισσότερα δάνεια κατά τη διάρκεια της ανόδου του οικονομικού κύκλου και είναι πιο διστακτικές στην πιστωτική τους δραστηριότητα κατά τη διάρκεια της ύφεσης. Την ίδια στιγμή, η ζήτηση για νέα δάνεια είναι αδύναμη, επειδή υπάρχουν περιορισμένα επενδυτικά προγράμματα με θετικές καθαρές παρούσες αξίες. Με άλλα λόγια, κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης παρατηρείται ταυτόχρονη μείωση τόσο της προσφοράς όσο και της ζήτησης για δάνεια. Επομένως, αν το χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν είναι προστατευμένο δημιουργούνται στρεβλώσεις στην πραγματική οικονομία.

6.4 Προκυκλικότητα και Βασιλεία I

Η Βασιλεία I, όπως προαναφέρθηκε, αφορά το ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων που μια τράπεζα οφείλει να διακρατεί, αναλογικά με τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο του δανειακού της χαρτοφυλακίου. Αυτό μπορεί να συνέβαλε στην αποφυγή του άνισου ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών, αλλά ταυτόχρονα έκανε αισθητές τις συνέπειες της προκυκλικότητας.

Σε περιόδους ύφεσης, αυξάνεται ο αριθμός των δανειζομένων που δεν μπορούν να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους, με αποτέλεσμα να μειώνονται τα έσοδα των τραπεζών. Αν τα κέρδη των τραπεζών δεν αρκούν για την κάλυψη των πιστωτικών απωλειών, τότε οι τράπεζες υποχρεούνται να μειώσουν τα αποθεματικά ίδια κεφαλαία τους μειώνοντας έτσι την κεφαλαιακή τους επάρκεια.

Με τη Βασιλεία I η προκυκλικότητα δεν επηρεάζει τις ελάχιστες απαιτήσεις αλλά περιορίζει τα επίπεδα κεφαλαίου που μπορεί να μειωθούν όταν τα κέρδη δεν μπορούν να καλύψουν τις πιστωτικές ζημίες.

Αν η μείωση του κεφαλαίου είναι μεγάλη οι τράπεζες, πρέπει να εφαρμόσουν κατάλληλες στρατηγικές για να διατηρήσουν τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Τέτοιες στρατηγικές μπορεί να είναι είτε η άντληση νέων κεφαλαίων είτε ο περιορισμός επικίνδυνων περιουσιακών στοιχείων (δανείων). Η επιλογή των τραπεζών ανάμεσα σε αυτές τις στρατηγικές εξαρτάται από το κόστος και την αποτελεσματικότητά τους. Δεδομένου ότι σε

δυσμενείς οικονομικές συνθήκες, η άντληση κεφαλαίου έχει περισσότερο κόστος από ότι σε κανονικές συνθήκες πολλές τράπεζες αποφασίζουν να περιορίσουν την πιστωτική προσφορά.

6.5 Προκυκλικότητα και Βασιλεία II

Σύμφωνα με το πλαίσιο της Βασιλείας II, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι πιο ευαίσθητες στον κίνδυνο των τραπεζικών χαρτοφυλακίων, ως συνέπεια του γεγονότος ότι η χρήση παραμέτρων, όπως της πιθανότητας αθέτησης (PD), μπορεί να επηρεάσουν τις οικονομικές συνθήκες. Αυτό έχει ως συνέπεια η προκυκλικότητα να επηρεάζει όχι μόνο τα επίπεδα κεφαλαίου αλλά και τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Ουσιαστικά, σε περιόδους ύφεσης το ποσοστό των κεφαλαιακών απαιτήσεων μειώνεται, σε αντίθεση με τις φάσεις ανόδου, όπου η θέληση και η ικανότητα των τραπεζών να δανείσουν γίνεται πιο ισχυρή, οι κεφαλαιακοί δείκτες γίνονται λιγότερο αυστηροί και το κεφάλαιο της αγοράς αυξάνεται.

Η ευαισθησία των εκτιμήσεων για προβλέψεις και κεφαλαιακές υποχρεώσεις συνεπάγεται σημαντική αύξηση στην πίεση για ενίσχυση της κεφαλαιακής δομής των τραπεζών στις φάσεις της ύφεσης, επιδεινώνοντας τις καθοδικές φάσεις της οικονομίας. Οι κίνδυνοι δεν είναι αμελητέοι, πράγμα που οδηγεί στην αναζήτηση πρόσθετων ασφαλιστικών δικλίδων στην δομή, λειτουργία και γενικά των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των τραπεζών αλλά και στην ευρύτερη ενημέρωση των επενδυτών για το προφίλ των αναλαμβανόμενων από τις τράπεζες πιστωτικών κινδύνων.

Με του θεσμούς της Βασιλείας II έγινε μια πρώτη προσπάθεια για τη μείωση του φαινομένου της προκυκλικότητας. Αρχικά διαμορφώθηκε ένα σύστημα ελέγχων εκ μέρους των εθνικών εποπτικών αρχών για την καταλληλότητα των εσωτερικών συστημάτων (stress tests). Με την εφαρμογή των stress tests οι τράπεζες θα πρέπει να παρέχουν συνεχή και αντικειμενική εικόνα της εξέλιξης του πιστωτικού κινδύνου των δανειακών χαρτοφυλακίων στις φάσεις του οικονομικού κύκλου παρέχοντας με τον τρόπο αυτό τη δυνατότητα έγκαιρης αντίδρασης της πιστοδοτικής πολιτικής των τραπεζών και λήψης διορθωτικών μέτρων.

Με βάση το θεσμικό πλαίσιο της Βασιλείας II, οι τράπεζες πρέπει να δημοσιοποιούν ποσοτικές και ποιοτικές πληροφορίες σχετικά με την κεφαλαιακή τους διάρθρωση και την δομή των πιστωτικών κινδύνων, με στόχο την ομοιόμορφη ανάγνωση εκ μέρους των επενδυτών και των εποπτικών αρχών των όποιων διατραπεζικών αποκλίσεων στα επίπεδα της κεφαλαιακής επάρκειας, της επάρκειας των αποθεματικών προβλέψεων και της διαχείρισης πιστωτικών κινδύνων.

6.6 Το Αντικυκλικό Πλαίσιο της Βασιλείας III

Η άμβλυνση της τραπεζικής προκυκλικότητας αναδείχθηκε σε μείζονα άξονα των προσπαθειών των νομισματικών αρχών. Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 90 όπου τα δημοσιονομικά ελλείμματα συρρικνώνονταν, τα επιτόκια μειώνονταν, οι αγορές διεθνοποιούνταν και απελευθερώνονταν και με τη χρηματοδότηση της καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης να αποδεικνύονται σε βασικούς μοχλούς προώθησης της παγκόσμιας οικονομίας, ήταν εύλογο το ενδιαφέρον για την πρόληψη φαινομένων προκυκλικής συμπεριφοράς των τραπεζών που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο το υπό διαμόρφωση ευνοϊκό οικονομικό κλίμα. Η άμβλυνση της τραπεζικής προκυκλικότητας αναδείχθηκε σε μείζονα άξονα των προσπαθειών των νομισματικών αρχών, ιδιαίτερα κατά τη φάση της επεξεργασίας των πυλώνων της Βασιλείας.

Δεδομένου ότι δεν υπάρχει μία και μοναδική λύση διαθέσιμη για την αντιμετώπιση των διαφόρων πτυχών της προκυκλικότητας, η Επιτροπή της Βασιλείας προέκρινε μια σειρά από συμπληρωματικά εργαλεία. Ειδικότερα, το έγγραφο διαβούλευσης που δημοσιεύθηκε το Δεκέμβριο του 2009 προέβλεπε μέτρα για την άμβλυνση της κυκλικότητας των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, την προώθηση περισσότερο προνοητικών διατάξεων, την παρακίνηση των τραπεζών για τη διατήρηση του κεφαλαίου καθώς και την επίτευξη του στόχου της προστασίας του τραπεζικού τομέα από την υπερβολική πιστωτική επέκταση.

Τα μέτρα αυτά πιστευόταν ότι ήταν σε θέση να ξεπεράσουν τις αδυναμίες του πλαισίου της Βασιλείας II και να συνδέσουν με μεγαλύτερη σαφήνεια τις μικρο και μακρο προληπτικές προοπτικές, ενισχύοντας παράλληλα τα κίνητρα για χρηστή και συνετή διαχείριση των κινδύνων. Έτσι, για τον περιορισμό της προκυκλικότητας, σύμφωνα με τη Βασιλεία III οι τράπεζες καλούνται:

- i Να εξομαλύνουν τις διακυμάνσεις των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων
- ii Να δημιουργούν κεφαλαιακό απόθεμα συντήρησης (capital conservation buffer)
- iii Να δημιουργούν αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα (countercyclical buffer)

6.6.1 Εργαλεία για την Αντιμετώπιση της Προκυκλικότητας

6.6.1.1 Εξομάλυνση Διακυμάνσεων Ελάχιστων Κεφαλαιακών Απαιτήσεων

Η εξομάλυνση των διακυμάνσεων των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων κατά τον πιστωτικό κύκλο είναι το φυσικό σημείο εκκίνησης για τον περιορισμό της κυκλικότητας της Βασιλείας. Στην πραγματικότητα, αυτή είναι η μόνη πτυχή της κυκλικότητας που μπορεί να αποδοθεί άμεσα σε μια ευαίσθητη στον κίνδυνο ρύθμιση των κεφαλαίων και εξαρτάται κατά πολύ από τη φιλοσοφία διαβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας των τραπεζών.

Καθ' όλη τη διαδικασία της μεταρρύθμισης, η Επιτροπή της Βασιλείας μελέτησε δύο συγκεκριμένες προτάσεις –που υπέβαλε η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας –CEBS- (2009) και η Αρχή Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών (FSA) του Ηνωμένου Βασιλείου (2009)– για την άμβλυνση της κυκλικότητας του ελάχιστου απαιτούμενου κεφαλαίου για πιστωτικό κίνδυνο.

Στο βασικό σχεδιασμό τους και οι δύο προτάσεις προβλέπουν έναν τραπεζικό ειδικό μηχανισμό που λαμβάνει υπόψη τις ιστορικές μεταβολές στην Πιθανότητα Αθέτησης (PD) που υπολογίζεται από τις τράπεζες προκειμένου να θωρακιστούν έναντι συνθηκών ύφεσης.

Και οι δύο προτάσεις συνεπάγονται διάφορα οφέλη. Πρώτα απ' όλα, η προσαρμογή είναι ειδική για την τράπεζα και βασίζεται σε ευαίσθητες στον κίνδυνο μεταβλητές από τις οποίες εξαρτάται. Αυτό διασφαλίζει ότι ικανοποιείται η διάρθρωση των κινήτρων που προβλέπονται από τη Βασιλεία II: οι τράπεζες Trough-The-Cycle (TTC)³ υποχρεούνται να διατηρούν χαμηλότερα αποθέματα ασφαλείας από εκείνα που υιοθετούνται από τα συστήματα Point-in-Time (PiT)⁴, τα οποία εμφανίζουν εντονότερες κυκλικές διακυμάνσεις των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Αυτά τα χαρακτηριστικά μειώνουν τον κίνδυνο ρυθμιστικού αρμπιτράζ που είναι πιθανό να προκύψει αν οι μη ευαίσθητες στον κίνδυνο προσαρμογές εφαρμόζονται χωρίς να συμπληρωθούν από εργαλεία για την εξομάλυνση του ελάχιστου απαιτούμενου κεφαλαίου. Με άλλα λόγια, οι προτάσεις αυτές, εξασφαλίζουν ισότιμους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των PiT και TTC τραπεζών, καθιστώντας τα άλλα συστατικά του αντικυκλικού πακέτου πραγματικά επιτυχή.

³ Through-The-Cycle (TTC) τράπεζες χαρακτηρίζονται αυτές που μετρούν τον κίνδυνο αθέτησης σε πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα

⁴ Point-in-Time (PiT) τράπεζες χαρακτηρίζονται αυτές που μετρούν τον κίνδυνο αθέτησης σε ένα σύντομο χρονικό ορίζοντα ίσως σε ένα χρόνο

6.6.1.2 Κεφαλαιακό Απόθεμα Συντήρησης

Το κεφαλαιακό απόθεμα συντήρησης είναι ένας δείκτης κεφαλαίου πάνω από τις ελάχιστες απαιτήσεις με στόχο να διασφαλιστεί ότι οι τράπεζες δημιουργούν κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας εκτός των περιόδων πίεσης. Η κατευθυντήρια αρχή του, είναι ότι δεν πρέπει να επιτρέπεται στις τράπεζες να χρησιμοποιούν την κατανομή των κεφαλαίων ως τρόπο σηματοδότησης οικονομικής ισχύος. Ως εκ τούτου, η υποχρέωση ύπαρξης αποθέματος συντήρησης περιορίζει την ευχέρεια των τραπεζών, που έχουν εξαντλήσει την κεφαλαιακή τους βάση, να τη μειώσουν περαιτέρω μέσω της διανομής κερδών.

Οι τράπεζες θα πρέπει να διακρατούν κεφάλαια σε ένα ποσοστό έως και 2,5% πάνω από τα στοιχεία του ενεργητικού τους κατά τη διάρκεια της ανοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου, ώστε να τα χρησιμοποιούν ως ασφάλεια κατά τη φάση της ύφεσης. Αν δεν είναι σε θέση να το κάνουν, αντιμετωπίζουν περιορισμούς στις πολιτικές διανομής κερδών. Με άλλα λόγια, όσο περισσότερο απέχει μια τράπεζα από το επίπεδο-στόχο, τόσο πιο αυστηροί είναι οι περιορισμοί στη διανομή κερδών. Ουσιαστικά, οι τράπεζες που θα κάνουν χρήση του αποθέματος αυτού σε περιπτώσεις οικονομικής δυσπραγίας, οφείλουν να το ανακτήσουν άμεσα μέσω της μείωσης καταβολών bonus στο προσωπικό και στις διοικήσεις τους, καθώς και με τη μη καταβολή μερισμάτων.

Ο κύριος στόχος του κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας δεν είναι η διαχείριση του πιστωτικού κύκλου, αλλά η διασφάλιση ότι το τραπεζικό σύστημα συσσωρεύει απόθεμα κεφαλαίου στις ευνοϊκές περιόδους για να το προστατεύσει από μελλοντικές ενδεχόμενες απώλειες.

6.6.1.3 Αντικυκλικό Απόθεμα Ασφαλείας

Ενώ το κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας επικεντρώνεται στα ιδιοσυγκρασιακά προβλήματα, η λογική του αντικυκλικού αποθέματος ασφαλείας σχετίζεται πολύ περισσότερο με την ανάγκη να καθιερωθεί μια πραγματική μακροπροληπτική άποψη στη ρύθμιση του τραπεζικού συστήματος.

Το αντικυκλικό απόθεμα ασφαλείας εξετάζει την κατάσταση του τραπεζικού τομέα στο σύνολό του. Από την άποψη αυτή, η φύση του αποθέματος ασφαλείας είναι εγγενώς μακροπροληπτική.

Ουσιαστικά, το αντικυκλικό απόθεμα ασφαλείας αποτελεί επέκταση του προαναφερθέντος κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας και κυμαίνεται μεταξύ 0% και 2,5%. Η ενεργοποίηση του, καθώς και το ύψος του, θα επέρχεται με απόφαση των εθνικών εποπτικών αρχών, όταν

αυτές κρίνουν ότι η πιστωτική επέκταση στην κάθε χώρα είναι υπερβολική και ενέχει συστημικό κίνδυνο και θα αποτελείται αποκλειστικά από κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων, όπως και στο απόθεμα συντήρησης.

Σύμφωνα με την Επιτροπή Βασιλείας, οι εποπτικές αρχές θα εξετάζουν την ενεργοποίηση του αποθέματος ασφαλείας, όταν η αναλογία της πίστωσης προς το ΑΕΠ υπερβαίνει τη μακροπρόθεσμη τάση της, τουλάχιστον κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες και θα πρέπει να λάβουν την απόφασή τους αφού χρησιμοποιήσουν τις καλύτερες διαθέσιμες πληροφορίες για τον προσδιορισμό της αύξησης του συστηματικού κινδύνου. Ως εκ τούτου, η διαδικασία λήψης αποφάσεων βασίζεται εν μέρει σε κανόνες και είναι μερικώς υποκειμενική.

Το αντικυκλικό απόθεμα βρίσκεται στην κορυφή του κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας. Ως εκ τούτου, οι τράπεζες των οποίων τα επίπεδα κεφαλαίων είναι εντός του συνολικού εύρους αποθέματος ασφαλείας υπόκεινται στους ίδιους περιορισμούς κατανομής κεφαλαίων με το κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας, εκτός αν είναι σε θέση να ανεβάσουν τα επίπεδα κεφαλαίων τους στην κορυφή της κλίμακας εντός 12 μηνών από την ανακοίνωση της απόφασης για το απόθεμα ασφαλείας.

Όσον αφορά τη φάση της απελευθέρωσης, όταν ο πιστωτικός κύκλος αλλάζει, οι αρχές μπορούν, άμεσα ή σταδιακά, ανάλογα με τη σοβαρότητα της κρίσης, να απενεργοποιήσουν την απαίτηση αποθέματος. Αυτή η απόφαση είναι καθαρά προαιρετική, δεδομένου ότι δεν υπάρχει μια διεθνώς συμφωνημένη μεταβλητή ως σημείο αναφοράς που πρέπει να ακολουθείται. Από την απελευθέρωση και μετά, το κεφαλαιακό πλεόνασμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τις τράπεζες για την κάλυψη απωλειών και πιθανώς για τη συνέχιση της χορήγησης πιστώσεων στην πραγματική οικονομία.

6.7 Ανακεφαλαίωση

Η προκυκλικότητα αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό του τραπεζικού τομέα και της λειτουργίας του και μπορεί να δημιουργήσει στρεβλώσεις στην πραγματική οικονομία. Οι τράπεζες αδυνατούν να επιτελέσουν σωστά το ρόλο τους, ως μηχανισμοί για την αποτελεσματική κατανομή των πόρων εντός της οικονομίας με αποτέλεσμα να διαταράσσεται η χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Μέσα από τους θεσμούς που προτείνει, η Επιτροπή της Βασιλείας στοχεύει στην άμβλυνση της προκυκλικότητας και κατ' επέκταση στην διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ραγδαία ανάπτυξη και διεύρυνση του κύκλου εργασιών των τραπεζών κατά τα τελευταία χρόνια καθιστούν αναγκαία τη λήψη αποφάσεων σχετικά με το πλαίσιο λειτουργίας τους και ειδικότερα σε ότι έχει να κάνει με τη διασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας.

Οι τράπεζες, είναι σαφές ότι πρέπει να εστιάσουν με μεγάλη προσοχή στη σωστή διαχείριση των στοιχείων του ενεργητικού τους, εφόσον αυτά τα στοιχεία ευθύνονται για τη δημιουργία τραπεζικών κινδύνων. Διαφορετικά, σε συνδυασμό με άλλους εξωτερικούς παράγοντες, οι τράπεζες είναι πολύ πιθανό να οδηγηθούν σε αυτό που καλούμε τραπεζική κρίση. Η εμφάνιση μιας κρίσης συνεπάγεται τεράστιο κόστος για την επίλυση των προβλημάτων που πηγάζουν από αυτήν και καθιστά αναγκαία την επιβολή κανόνων προκειμένου να διασφαλιστεί η λειτουργία των τραπεζών.

Σύμφωνα με τους κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας η επιβολή ενός αυστηρού κανονιστικού πλαισίου στις τράπεζες διασφαλίζει τη σταθερότητα και ενισχύει τον ανταγωνισμό, μολονότι υπάρχουν αμφιβολίες για τις επιπτώσεις τους στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών.

Μετά την εφαρμογή του κανονιστικού πλαισίου της Βασιλείας I, οι ευρωπαϊκές τράπεζες έπαυσαν να είναι τόσο εκτεθειμένες στον κίνδυνο, αυξήθηκαν τα εποπτικά τους κεφάλαια, βελτιώθηκε το ενεργητικό τους και ενισχύθηκε ο υγιής ανταγωνισμός. Όμως το πλαίσιο αυτό, είχε και αρκετές αρνητικές συνέπειες με προβλήματα στη λειτουργία των τραπεζών που προσπάθησε να επιλύσει η εφαρμογή του κανονιστικού πλαισίου της Βασιλείας II.

Στη συνέχεια, με τη Βασιλεία II άλλαξε σημαντικά ο τρόπος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων και η τιμολόγηση των προϊόντων και των υπηρεσιών επηρέασε εκτός από το λειτουργικό κόστος και τα απασχολούμενα κεφάλαια. Η εφαρμογή της Βασιλείας II εξασφαλίζει τη σταθερότητα των τραπεζικών συστημάτων και δημιουργεί κίνητρα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας μεταξύ των ιδρυμάτων του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού χώρου. Όπως συνέβη και με το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο, έτσι και με αυτό υπήρξαν σημαντικές επιπτώσεις στις κεφαλαιακές εισροές των αγορών, οι οποίες δημιούργησαν την ανάγκη για την αναπροσαρμογή του και τη δημιουργία ενός νέου πλαισίου, της Βασιλείας III, το οποίο θα εστιάσει στον προσδιορισμό του εποπτικού κινδύνου με διάφορες μεθόδους εφόσον τα τραπεζικά ιδρύματα είναι πρόθυμα να τις εφαρμόσουν.

Με την εφαρμογή της Βασιλείας ΙΙΙ, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις θα αυξηθούν σημαντικά, ενώ οι εφαρμογή των διατάξεων για τους συντελεστές ρευστότητας θα οδηγήσει σε ορισμένες περιπτώσεις σε αναπροσδιορισμό του επιχειρηματικού μοντέλου των τραπεζών. Αυτός είναι και ένας από τους λόγους που η εφαρμογή της θα γίνει σε ένα επαρκή χρόνο και σταδιακά. Η εφαρμογή του πλαισίου σαφώς και θα επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα, τα οποία θα φανούν στην πορεία. Το μόνο σίγουρο είναι ότι θα γίνει ακόμα μεγαλύτερη η ανάγκη αναβάθμισης του ρόλου των εποπτικών αρχών (οι οποίες επωμίζονται ούτως ή άλλως βαρύτερο έργο με το νέο κανονιστικό πλαίσιο), ώστε να είναι δυνατή η εκ μέρους τους διαρκής παρακολούθηση των εξελίξεων που θα λαμβάνουν χώρα, και η έγκαιρη υποβολή προτάσεων για κατάλληλη προσαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου.

Βασικό χαρακτηριστικό του σύγχρονου πιστωτικού συστήματος είναι η ύπαρξη της προκυκλικότητας, η οποία εντάθηκε τα τελευταία χρόνια με το ξέσπασμα της χρηματοοικονομικής κρίσης. Η προκυκλικότητα ουσιαστικά, εντείνει τις διακυμάνσεις των οικονομικών κύκλων επιτείνοντας έτσι την αστάθεια στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Ουσιαστικά, στην ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου, τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν την τάση να αναλαμβάνουν υψηλά επίπεδα κινδύνου τα οποία όμως, δεν μπορούν να διαχειριστούν στην φάση της ύφεσης, με συνέπεια να περιορίζουν την οικονομική τους δραστηριότητα όπως για παράδειγμα τη χορήγηση νέων κεφαλαίων και νέων δανείων.

Κάτω από τα πλαίσια της Βασιλείας Ι, ΙΙ και ΙΙΙ οι εποπτικές αρχές προσπαθούν να μετριάσουν την προκυκλικότητα αλλά και να δημιουργήσουν ένα πιο ισχυρό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η δημιουργία κεφαλαιακών αποθεμάτων στοχεύει τα κεφάλαια να λειτουργούν αντικυκλικά σε σχέση με τον οικονομικό κύκλο, δηλαδή να μειώνονται σε περιόδους ύφεσης και να αυξάνονται σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης.

Στο μέλλον, οι προσπάθειες για τον περιορισμό των προκυκλικών επιπτώσεων στον τραπεζικό τομέα θα πρέπει να εστιαστούν στην ανάπτυξη μοντέλων εξήγησης του φαινομένου της προκυκλικότητας. Επιπλέον, θα πρέπει να αναλυθούν οι σχέσεις ανάμεσα στην οικονομική δραστηριότητα και στο τραπεζικό σύστημα και θα πρέπει να αξιολογηθεί η επίπτωση των νέων διατάξεων της Βασιλείας ΙΙΙ στη μείωση της προκυκλικότητας.

Σε κάθε περίπτωση, τα μέτρα που θα υιοθετηθούν για την άμβλυνση της προκυκλικότητας θα πρέπει να είναι τα βέλτιστα δυνατά, με την έννοια ότι θα επιτυγχάνουν το μέγιστο όφελος για την πραγματική οικονομία και την χρηματοπιστωτική σταθερότητα με το ελάχιστο οικονομικό και κοινωνικό κόστος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αγγελόπουλος Π.(2010), *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα*, Γ΄ Έκδοση, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.

Γκόρτσος Χ., (2011), *Ρυθμιστική Παρέμβαση και Εποπτεία του Χρηματοπιστωτικού Τομέα*, Ένωση Ελλην. Τραπεζών.

Γκόρτσος Χ. (2011), *Εισαγωγή στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Θωμαδάκης Σ., Ξανθάκης Μ., 2006, *Αγορές Χρήματος & Κεφαλαίου*, Εκδ. Σταμούλης.

Καλφάογλου Φαίδων, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών(4/2012). *Το πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών*, Οικονομικό Δελτίο Τράπεζας της Ελλάδος, Τεύχος 36.

Καπερώνης Α., (2010), *Η προκυκλικότητα των Τραπεζικών Προβλέψεων στο πλαίσιο των κανόνων Βασιλείας II και ΔΛΠ 39*, Διδακτορική Διατριβή.

Κορλίρας Π., (2006), *Νομισματική Θεωρία και Πολιτική*, Εκδόσεις Γ. Μπένου.

Σαπουντζόγλου Γ., Πεντότης Χ., (2009), *Τραπεζική Οικονομική*, Τόμοι Α, Β, Εκδόσεις Γ. Μπένου.

Ξένη

Francesco Cannata and Mario Quagliariello, with a foreword by Mario Draghi (2011). *Basel III And Beyond, a Guide to Banking Regulation after the Crisis*, Risk books

Αρθρογραφία

Τρούλος Ν., Αβραμίδης Π. (2013) *Επιπτώσεις στην Ανάπτυξη και το Τραπεζικό Σύστημα* (www.alba.edu.gr)

Athanasoglou P., Daniilidis I., Delis M., (2013), *Bank procyclicality and output: Issues and policies.* (https://ideas.repec.org)

Edward J. Kane 2007, *Basel II: a contracting perspective* (https://ideas.repec.org)

Francisco Covas, Shigeru Fujita, (2010), *Procyclicality of Capital Requirements in a General Equilibrium Model of Liquidity Dependence.*

Max Kubat, 2014, *Does Basel III bring anything new? A comparison between capital accords Basel II and Basel III* (https://ideas.repec.org)

Repullo R., Saurina J., Trucharte C., (2009), *Mitigating The Procyclicality Of Basel II* (https://ideas.repec.org)

Repullo R., Saurina J. (2011), *The countercyclical capital buffer of Basel III: A critical assessment* (www.cepr.org)

Stéphane Auray, Christian Gouriéroux, (2015), *Financial regulations and procyclicality* (https://ideas.repec.org)

Walter s. (2011), *Basel III: Stronger banks and a more resilient financial system* (www.bis.org)

A brief history of the Basel Committee, (2014), Bank for International Settlements, (www.bis.org)

Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, (2010) Bank for International Settlements, (www.bis.org)

Guidance for national authorities operating the countercyclical buffer, (2010), Bank for International Settlements, (www.bis.org)

Implementing Basel III in Europe: CRD IV package (www.eba.europa.eu)

Liquidity regulation and monetary policy implementation (www.eba.europa.eu)

Έκθεση Πεπραγμένων ΕΕΤ 2010 (<http://www.hba.gr/>)

Εποπτεία Πιστωτικού (www.bankofgreece.gr)

Κεφαλαιακή Επάρκεια Συστήματος (www.bankofgreece.gr)